WASHINGTON D C

Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXII. Ч. 9. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 15-го СІЧНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JANUARY 15, 1954. No. 9. VOL. LXII.

АЙЗЕНҐАВЕР БОРОНИТЬ ПРАВО ПРЕЗИДЕНТА УКЛАДАТИ МИРОВІ ДОГОВОРИ

ПРЕЗИДЕНТ ПОКЛИКАЄТЬСЯ НА МУДРИХ БАТЬКІВ НАРОДУ, ЯКІ УХВАЛЮВАЛИ КОНСТИТУЦІЮ; ВІН ПІДТРИМУВАТИМЕ В КОНҐРЕСІ СВОЮ ПРОГРАМУ В ЦІЛОСТІ; АЙЗЕНҐАВЕР ЗА ТИМ, ЩОБ В ОБОРОННІЙ СИЛІ ЗДА НЕ ВИВИЩУВАТИ ЖАДНОЇ ІЗ ТРЬОХ ЧАСТИН ОБОРОННИХ СИЛ

Вашинґтон. — На черговій, найдовшій досі пресовій конференції президент Айзенґавер заявив, що він противиться пропозиції Брікера обмежити право американського президента укладати договори з чужими державами. Цей внесок на поправку до Конституції в справі обмеження прав президента — сказав Айзенґавер—змушує його поставити на карту справу свого проводу. Президент покликався у цій справі на мудрих батьків народу, які Статті про Конфедерацію замінили Конституцією, а ті батьки народу були наймудріші, можливо не тільки між американськими громадянами. Президент заявив, що ніхто не може погодитися на проєкт Брікера, який хотів би відібрати президентові право укладати договори, коли цього не можна зробити при допомозі законодатних установ. (У цій справі підтримали президента 60 найвизначніших американських і закордонних правників). В справі своєї програми праці Конґресу президент заявив, що він в загальному підтримуватиме всі пункти. Він вже вислав два окремі звернення до Конґресу і вишле їх ще більше, бо робить це не для „забиття часу", і не для того, щоб справляти добре враження. В справі опозиції республіканців до його фармерської програми президент заявив, що він уважає цю програму за добру, хоч і не думає про те, чи буде вона корисна для партії в найближчих виборах у листопаді 1954 року. В справі оборонної програми країни Айзенґавер заявив, що йому не подобається боротьба окремих частин оборонної сили ЗДА за те, щоб по рівному ділити кожний долар між Армією, Летунством і Фльотою. Рівновага сил між окремими частинами оборонних сил — сказав президент, — затримана, але вона мусить реалізуватися згідно з потребами часу і вимогами сучасної війни, яка послуговується новою зброєю. В цьому розумінні — підкреслив Айзенґавер — рівновага сил між окремими частинами оборонних сил — затримана. Президент заявив, що північно-корейські комуністи зредукували свої наземні війська в Кореї, але розбудували фортифікації і мають успіхи в господарській відбудові країни.

ПРЕЗ. АЙЗЕНҐАВЕР ОБОРОНЯЄ СВОЮ ПРОГРАМУ



Президент Айзенґавер на першій в цьому році пресовій конференції, на якій він обговорював суперечності, що їх викликало його послання про Стан Унії. Президент заповів, що він обстоюватиме цілість запропонованої в тому посланні програми. При цій нагоді він висловив і своє новорічне побажання кореспондентам: підвишка заробітної платні, „яка їм вже давно належиться".

ЗАВОЮВАННЯ І ПОНЕВОЛЕННЯ УКРАЇНИ МОСКВОЮ — ПРИКЛАД І ПЕРЕСТОРОГА ДЛЯ СВІТУ

ДАЛЬШИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ ВІДГОМІН НА ВИДАНУ УНСОЮЗОМ КНИГУ ПРОФ. МЕНІНҐА: „УКРАЇНА ПІД СОВЄТАМИ"

Завойовницька політика Москви відносно України та совєтсько-російська народовбивча практика в Україні повинні стати прикладом і перестерогою для вільного світу, тим більше, що таку саму політику повторила червона Москва опісля в багатьох інших країнах. До такого висновку приходять американські історики і рецензенти в своїх дальших оцінках книжки проф. Кларенса Меннінґа: „Україна під Совєтами", виданої старанням і коштом Українського Народного Союзу в половині минулого року. „Професор Меннінґ докладно з'ясовує шляхи, якими йшли росіяни до своєї мети. Він не драматизує в своїй історії повстань, заворушень, судів та мордів; його історія є фактична і стисла, без прикрас і дуже цікава. Це не тільки те, що комуністи робили, але як і в якій цілі вони це робили, бо це важлива лекція, яку треба вивчити. Тут мається до діла з рішучим пляном завоювання, і згідно з цим пляном Москва без сумніву поступає і тепер в інших опанованих нею районах... Це—студія і обговорення тієї тактики, що надає книжці важливости, бо махінації московської ієрархії є виразні в ретроспективності..." — твердить Рой Гілбрук у своїй рецензії на книжку Меннінґа, надрукованій у филадельфійській „Біжучій Історії" (Каррент Гісторі).

В іншій рецензії на цю книжку, надрукованій в „Ди Фрімен", м. ін. сказано: „Більшість американців знає мало про Україну, найбільшу після Росії складову націю Совєтського Союзу. 35,000,000 українців, плодючі українські поля, вкриті грубою на 12 стіп верствою чорнозему, копальні, фабрики і великі українські ріки мали бути здобиччю, якою Гітлер хотів забезпечити свій тисячлітній „Райх". Тим часом поступування українців готове виявитись одним з більших і, можливо, рішальним фактором у перерішенні висліду боротьби за світ... Ця книжка Меннінґа базована на праці українських вчених-скитальців в Европі. Її окрема важливість у тому, що вона дає конкретну ілюстрацію метод, якими побудована совєтська система. Це не тільки студія минулого. Це історія процесу... Не буде перебільшенням твердження, що російські комуністи використали українську землю і українське населення, як ляболаторію для своїх майбутніх завоювань..."

На трагедію України та московську окупаційну політику в Україні, як грізний приклад і перестрогу для вільних ще націй, звертають окрему увагу теж інші рецензенти книжки Меннінґа. А поширений і авторитетний — „Ворлд Елайєнс Нюз Леттер", рекомендуючи цю книжку американському читачеві, виносе, що це є „студія московської техніки опанування Совєтської Української Республіки від її народження по сьогоднішній час..."

МОСКВА ХОЧЕ АМЕРИКАНСЬКОГО МАСЛА І МАШИН

НЮЙОРКСЬКИЙ АДВОКАТ, ЩО ЇЗДИВ ДО СОВЄТІВ, ПРИВІЗ ВЕЛИКЕ ЗАМОВЛЕННЯ НА МІЛЬЙОНИ ФУНТІВ МАСЛА, ОЛІЇ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН. УРЯД ЩЕ НЕ ВИРІШИВ ЦІЄЇ СПРАВИ.

Ню Йорк. — Совєти хочуть закупити в З'єдинених Державах велику кількість масла й олії, а також сільсько-господарських машин, машин до виробу харчів, черевиків і шкіряного та автомобільного промислу, — заявив нюйоркський адвокат МекДаффі, що повернувся з подорожі до Совєтів і є посередником від совєтської установи „Техноімпорт", що підлягає міністерству зовнішньої торгівлі. МекДаффі конферував у цій справі з заступником „Техноімпорту" Кленцовим і покликається також на свої розмови з Хрущовим. Він каже, що Совєти готові заплатити за закуплені речі долярами, англійськими фунтами або індійськими рупіями. Вашинґтонські кола твердять, що це совєтське бажання стоїть у тісному зв'язку з новою совєтською політикою, яка обіцяє совєтським громадянам поліпшення життьового стандарту і збільшення кількости предметів першої потреби, призначених для широкого вжитку. Щодо масла, то найважнішою перешкодою у продажі його Совєтам є те, що американський уряд, субвенціонуючи посередньо фармерів, платив за фунт по 67 центів, а Совєти дають по 50. Таким чином, ця торговельна трансакція Америки з Совєтами була б насправді субвенціонуванням Совєтів з американської кишені. Щоправда, вже й раніше були випадки, що уряд дозволяв вивозити за кордон товари нижче від власної ціни, але не було ще такого у відношенні до комуністичних держав. Інтерпретатор совєтських справ в „Ню Йорк Таймс" Гаррі Шворц, обговорюючи цю подію, заявляє, що тут безумовно грають ролю і політичні мотиви. Совєти можуть дешевше, як по 50 ц. за фунт, купувати масло в Голляндії, дармащо не змогли б діставати там такої великої кількости, як 150 мільйонів фунтів, що їх хочуть мати. Совєтська оферта під адресою Америки має на увазі облегшення політичної атмосфери. Американський уряд не прийняв ще рішення, чи погодитися у принципі на вивіз харчів і машин для сільськогосподарського, шкіряного і автомобілевого промислу до СССР. Ця справа є тепер предметом всесторонніх студій у Вашинґтоні. Щодо вивозу олії до СССР, то в гру входить м. ін. сумнів, чи продаж масової кількости олії Совєтам не пошкодить торговельним зв'язкам із заприязненою з Америкою Данією, яка є постійним відборцем американської олії. З-поміж сателітів заходи пожвавлення торговельних зв'язків із Америкою повели Чехія і Польща. Хоч усі названі артикули не є стратегічними товарами і з формально-правного боку немає перешкод для продажу їх Совєтам та їх сателітам, проте така торговельна трансакція, маючи політичний характер, залежна від рішення уряду.

ЗДА ставляться критично до пляну скликання Об'єднаних Націй

Об'єднані Нації. — Хоча ЗДА не дали ще офіційної відповіді на квестіонар, що його генеральний секретар ОН Гаммершилд на доручення президентки ОН Віяї Пандіт розіслав усім членам Об'єднаних Націй, проте репрезентант ЗДА заявив представникам 15 інших комбатантських держав, що американський уряд має поважні сумніви щодо пропозиції пані Пандіт. Ці сумніви стосуються однаково як меритум справи, так і формальної сторінки звернення пані Пандіт. Отож, ЗДА погоджуються відкласти розмови в Панмунджомі про підготову до політичної конференції в справі Кореї, тому незручно було б, щоб про цю справу дебатовано одночасно на терені двох установ. Щодо полонених неповоротців, то нема чого дебатувати над цією справою, бо ЗДА твердо стоять на позиції постанови пакту про перемир'я в Кореї, що 23 січня ц. р. всі неповоротці мають вийти на волю. Речник державного департаменту заквестіонував також становище пані Пандіт, що — мовляв — коли якась держава, член ОН, не дасть відповіді до 22 січня, то треба буде розуміти це, як її згоду на скликання сесії ОН. Американський уряд стоїть на становищі, що досі не було такого прецеденсу, щоб брак відповіді трактувати як згоду, і небезпечно такий прецеденс створювати. Відомо вже, що деякі держави відповідять генеральному секретареві ОН, що термін 22 січня надто короткий, щоб можна було вирішити до того часу, чи треба скликати ОН.

Президент домагатиметься поширення соціяльного забезпечення

Вашинґтон. — 14 січня президент Айзенґавер звернеться до Конґресу з новим посланням, в якому домагатиметься, щоб соціяльне забезпечення поширити на нових 10,500,000 осіб (лікарів, дентистів, фармерів та інших, досі не охоплених соціяльним забезпеченням). Також президент хоче підвищити суму, від якої треба платити датки на соціяльне забезпечення. Досі обов'язані до соціяльного забезпечення ті особи, що заробляли до 3,600 долярів річно, а внесок президента йде в тому напрямку, щоб цю заробітну суму піднести до 4,000 долярів річно. Також президент пропонує збільшити соціяльне забезпечення на 5 долярів місячно кожній особі, що з нього користає, а тим особам, що мають родини, піднести виплати на 10 долярів місячно. Тепер найнижча ставка соціяльного забезпечення становить 25 долярів місячно, а найвища 165.50 долярів. Згідно з внеском президента особи, що дістають соціяльне забезпечення, зможуть річно заробити 1,000 долярів (досі тільки 900 долярів).

Совєти стосують у Берліні тактику з Панмунджому

Берлін. — Хоча ледве 10 днів залишилось до відкриття заповідженої на 25 січня ц. р. конференції чотирьох міністрів закордонних справ у Берлінії, проте й досі не вияснено такої справи, як приміщення для цієї конференції. У цій справі делеґати 4 високих мали перевести технічну підготову конференції, відбули 4 засідання, кожне з них по 10 годин, проте не дійшли до згоди. Західні альянти пропонували, щоб конференція відбувалась на невтральному ґрунті — в будинку альянтської контрольної комісії в західній частині Берліну, а Совєти пропонували, щоб закордонні міністри радили в совєтській амбасаді у східній частині Берліну. Хоч західні альянти погодилися вже, щоб на кожні 4 засідання одно відбувати в совєтській зоні, Совєти настоюють, щоб конференція відбувалась стільки ж разів у східній, як і в західній частині міста. Тому, що в Берліні не можна було погодитись в цій справі, західні високі комісарі припинили розмови з большевиками і передали справу вирішення своїм урядам. У Вашинґтоні заявили, що це — прикметна Совєтам тактика безконечно проволікати спори за формальні другорядні справи, вперто тримаючись свого первісного становища.

У Кореї далі нема згоди щодо найважливіших справ

Токіо. — Вправді комуністи зажадали відновлення розмов про підготову до мирової конференції і вправді західні альянти у принципі погодились на це, проте нема ніяких познак, що в меритоpичних справах можна буде дійти до згоди. На запит альянтів, під якими умовами комуністи хочуть переговорювати далі, ці останні відповіли, що для відновлення розмов непотрібні ніякі інші умови, як тільки поворот альянтських репрезентантів, — відмовляючись одночасно висловитися в сутніх справах, поки знову не почнеться формальна нарада уповноважених репрезентантів. Так само комуністи відмовилися підсумувати висліди дотеперішніх засідань за їх протоколами. Водночас комуністичне радіо з Пейпінґу не тільки не відкликає образи щодо „перфідії" ЗДА, яка стала причиною зірвання підготовчої наради, але далі обкидає ЗДА образливими закидами. — Щодо полонених неповоротців, то в цій справі надалі немає однозгідности в Невтральній Комісії, при чому Індія іде разом з комуністичними Польщею і Чехословаччиною. Альянтські комбатантські держави в Кореї, передусім ЗДА і Англія, твердо стоять на становищі, що 23 січня ц. р. всі неповоротці мають бути звільнені з полону.

В березні покличуть до війська 18,000 вояків

Вашинґтон. — Армія повідомляє, що в березні ц. р. покличуть до військової служби 18,000 рекрутів, отже таке саме число, як у лютому 1954 р. В попередніх місяцях покликувано місячно 23,000 рекрутів. Включаючи вже березневу квоту, Армія покликала досі від вересня 1950 року, — після вибуху війни в Кореї, — 1,643,000 рекрутів. Теперішній стан Армії виносить 1,502,000 вояків (стан із кінця листопада 1953 року), а через 18 місяців стан армії має зменшитися до 1,200,000, згідно з теперішньою політикою. Крім покликуваних рекрутів, до армії кожного місяця голоситься коло 6,000 добровольців і таке саме число осіб, що вже служили в війську.

Дін передбачає загрозу від Совєтів за два роки

Шікаґо. — Бувший голова Комісії Атомової Енерґії Ґордон Дін написав статтю до „Бюлетеню Атомових Науковців", в якій заявив, що майбутнє Америки — це справа державних мужів вільного світу, бо за один або два роки „Совєти матимуть спроможність дійсно знищити нас, якщо перші нападуть". Дін написав дослівно: „Чи можемо ми, як держава, і чи може вільний світ дозволити Совєтам осягнути таку силу? Бо вони хочуть це зробити. І всі найгарячіші бажання усіх вільних народів не зможуть заперечити їм цієї жахливої можливости; хібащо ці бажання виявляться такого роду акцією, сили якої відкриють залізну завісу і зроблять кінець величезній збройовій програмі Совєтів". Дін заявив, що розв'язки цієї справи не можна знайти в договорі, або взаємних гарантіях. Досі ЗДА дбали про те, щоб склад атомової зброї був якнайбільший. ЗДА і далі продовжують це робити. Але цього вже не вистачає. „Перед державними мужами цієї країни і всіх інших держав вільного світу тепер стоїть однакове завдання" — заявив Дін.

Іран втратив надії дістати борг від Совєтів

Теґеран. — Ірансько-совєтські переговори у справі оспорюваних прикордонних теренів, звороту позичених Совєтам грошей та належних Іранові заплат ще з другої світової війни, — розбилися об давню совєтську нехіть піти в обох цих справах на будь-які уступки. Іранський закордонний міністер Ентезам і шеф російського відділу міністерства закордонних справ Фаґамі у спільному пресовому інтерв'ю заявили, що є річчю дуже сумнівною, чи Совєти повернуть Іранові належних йому 38 мільйонів долярів, здепонованих золотом у Москві або виданих Совєтам під час другої світової війни. Іранський міністер пригадав, що спір Ірану з СССР за прикордонні терени триває від часів царської Росії, коли вона самовільно, для поліпшення своїх стратегічних позицій збройною рукою зайняла деякі узгір'я і тисячі акрів засівної та пасовищної іранської землі. Такий вислід переговорів був згори відомий, бо трудно було припускати, що СССР захоче скріпити фінансово теперішній антисовєтський режим в Ірані.—коментує ці події американська преса.

В Єгипті розв'язали праву мохаммеданську організацію

Каїро. — Військовий уряд Єгипту розв'язав праву політичну організацію мохаммедан „Мохаммеданське Братерство", позакривавши всі її домівки та виарештувавши 78 керівників, разом із головою організації. В липні 1952 року уряд ген. Наґіба розв'язав був всі єгипетські політичні партії, але дозволив далі існувати „Мохаммеданському Братерству", як релігійному і суспільно-харитативному товариству. Проте ця організація, гуртуючи в своїх рядах мусулманських фанатиків, щораз більше втручувалась у політичні справи, переводила далі на терені Суезького каналу саботажі й пропаґанду, яка шкодила єгипетсько-англійським переговорам, та агітувала проти теперішнього режиму.

Втрата громадянства позбавить комуністів шістьох прав

Вашинґтон. — У цв'язку із пропозицією президента Айзенґавера позбавити комуністів американського громадянства, департамент справедливости вияснює, що комуніст, якого за змагання до насильної зміни влади ЗДА судом позбавлять громадянських прав, утратить шість таких прав: 1. Не зможе називати себе американським громадянином. 2. Не зможе одержати пашпорту і візи на виїзд, а коли б виїхав нелеґально, то його вже не впустять до ЗДА 3. Не зможе працювати в деяких професіях (правника, лікаря, тощо). 4. В деяких стейтах не зможе мати реальности. 5. В деяких стейтах буде обмежений в укладенні будь-яких онтрактів. Мусітиме, згідно з законом про чужинців, кожного року подавати свою адресу до уряду Іміґрації і Натуралізації.

Сконструювали авто, подібне до турболітака

Ню Йорк, Н. Й. — Директор фірми Дженерал Моторс Гарлов Куртіс повідомив, що ця фірма сконструювала турбомоторове авто, яке своїм виглядом подібне до літака. Це — перше авто, урухомлюване газовою турбіною. Поки що це авто випробовується на спеціяльних дослідних шляхах. Цікаві зможуть оглядати його на виставці, що відбудеться в Ню Йорку в готелі „Валдорф-Асторія" від 21 до 26 січня. На моделі цього авта ХР-21, „Вогневого Птаха", — досліджують, наскільки газово - турбінова погінна сила надається до вжитку при звичайних автах. Інженери, які конструювали це авто, говорять про його добрі і злі сторони. До добрих прикмет зараховують те, що турбіна менше витрачає енерґії в порівнянні з нормальним мотором. Нове авто має менше частин, менше тертя і тому є тривкіше. Але вони підкреслюють і злу його прикмету: воно зуживає в кілька разів більше пального як звичайне пасажирське авто.

Мельґунов розсварився з Ґукасовом

Як подає російська преса з Парижу, відомий російський політичний діяч Сергій П. Мельґунов, провідник еміґрантського „Союзу Боротьби за Освобожденіє Народов России", розсварився з другим таким же еміґрантським діячем Ґукасовим. У висліді розсварення Мельґунов відмовився від дальшого редаґування журналу „Возрожденіє" (виходить у Парижі) і зрезиґнував з головства в Координаційному Центрі, створеному колись заходами Американського Комітету для визволення народів Росії. Причиною цього нового розколу серед росіян мали б бути розбіжності в поглядах між членами Координаційного Центру на справу ставлення до . . . Американського Комітету.

● **Георгій Маленков**, 52-літній наступник Сталіна, перевів об'їзд свого невільницького царства. Він з'явився нібито нежданно в різних місцевостях, як Гоголівський „Ревізор", від Фінської затоки аж до Казахстану. Сумнівної чести доступив також Київ, що його відвідав Маленков, який віттіль об'їхав кілька колгоспів в Україні.

В АМЕРИЦІ

● **Урядовці Іміґраційної і Натуралізаційної Служби ЗДА** арештували в 1953 році 1,024,000 мехіканців, які нелеґально перейшли на територію ЗДА. Припускають, що випадків нелеґального переходу було коло 2,000,000, бо з кожних двох, що нелеґально переходять кордон, звичайно один уміє пройти неспостережено.

● **Карл Антон** Джозеф Друцкі-Подберезкі, який у ЗДА перебуває від 1912 року і має тепер 53 роки, зрікся свого князівського титулу і прийняв американське громадянство.

● **Секретар рільництва** Бенсон вважає, що новий фармерський закон буде ухвалений в Конґресі, бо він корисний для фармерів. Коли б продовжувано дотеперішню допомогу фармерам, то, на думку Венсона, американське рільництво опинилося б у критичному становищі.

● **Порторіканська** Палата Репрезентантів великою більшістю заявилася за тим, щоб належати до спілки народів ЗДА і відкинула домагання повної незалежности.

В Канаді арештували свідка в справі атентату на Рутера

Дітройт. — Доналд Рітчі, який п'ять днів тому втік з Дітройту до Канади, сам зголосився на поліції в Гамільтоні в стейті Онтаріо, яка його розшукувала, щоб його арештувати. Рітчі — це головний свідок у справі атентату, вчиненого 1948 р. на робітничого провідника, який тепер є головою Конґресу Індустріяльних Робітників. Він утік із ЗДА, боячись свідчити в тій справі, щоб не наразити себе на помсту тих, які плянували атентат. Два дітройтські детективи переслухували Рітчі, і він їм заявив, що добровільно повернеться до ЗДА. Рітчі зголосився після того, як його жінку заарештували з інших причин на кілька годин. Жінка Рітчі вже дістала 5,000 долярів з тої нагороди, яку встановив виплатити КІР тому, хто допоможе вияснити справу атентату на Волтера Рутера.

В СВІТІ

● ***Італійський уряд*** не продовжив в'їздової візи шістьом американським протестантським місіонарям, які пробували заснувати в Італії свою Церкву, і запропонував їм виїхати з Італії. Італійське міністерство внутрішніх справ пильно стежило за їх діяльністю, — скаржаться вони в американській пресі.

● **Гайле Селассі**, імператор Етіопії, що його ім'я під час італійської інвазії в Етіопії стало голосним у світі і що повернувся на свою батьківщину щойно після другої світової війни, відвідає в травні ц. р. З'єдинені Держави. Він перебуватиме три дні у Вашинґтоні, як гість президента Айзенґавера, після чого об'їздитиме край, щоб ближче пізнати його.

● ***Гіроіто, імператор Японії***, його дружина і наступник престолу виступили — за щорічним традиційним звичаєм — в характері поетів на спеціяльному вечорі в цісарській палаті. Кореспондент „Ню Йорк Таймсу" з Токіо підкреслює, що навіть прем'єр Йошіда, людина дуже запальної вдачі, слухав терпеливо віршів свого володаря про пташині співи і т. п. „важливі" речі.

● **В Ірані** дуже хвалять американську олію, як товщ до печива. Шах Різа Палеві наказав, щоб 1,000 тонн спровадженої з Америки рослинної олії віддати у вільний розпродаж між державних службовців і активних та резервових військовиків.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПЕРЕСТОРОГА ДОЛЛЕСА

„Берлінський торг", який незабаром почнеться між „Чотирма Великими", мав „прелюдію", яка відбулась в Ню Йорку, в готелі „Пієр", де минулого вівтірка промовляв державний секретар, Джан Фостер Доллес, на тему американської закордонної політики, під час прийняття, влаштованого в його честь Радою Закордонних Зв'язків. Доллес говорив головно про військову і економічну забезпеку ЗДА та вільного світу на випадок совєтської агресії.

Берлінські наради є вже від довгого часу предметом різнородних коментарів у пресі, чи в промовах визначних політиків. Говорять про них навіть у синагогах, заповідаючи, що в Берліні не буде з американського боку „угодівства", а буде тільки „компромісовість", якщо Совєти схиляться до того самого. З дискусії, що саме треба розуміти під „угодівством", а що під „компромісовістю", видно, що дехто таки далі побоюється, що переговори з Кремлем можуть покінчитись „апізерством", подібним до гітлерівського Мюнхену. Але є багато таких, які хотіли б договоритись з Москвою „за всяку ціну", хоч прикривають оте своє бажання додатковими „гострими" заявами. Вкінці, стало на тім, що таки треба говорити з Совєтами навіть і тоді, коли б не було надії на успіх. Такий є настрій в Англії, Франції та Італії, і він заважив. Америка має найбільші сумніви щодо берлінських нарад у теперішньому положенні, коли збоку Кремлю немає ніяких познак, що він поступиться в таких справах, як вільні вибори в цілій Німеччині та її об'єднання, звільнення Австрії, Корейська проблема, війна в Індо-Китаї тощо. А про ці справи треба ж в першу чергу говорити.

З того, що сказав Доллес у Ню Йорку, так, якби напередодні Берлінської конференції, можна вносити, що тут заважила рука „генерала-стратега", себто президента Айзенгавера. Це була в першу чергу „військова пересторога" на випадок нової совєтської агресії. Минув уже час, коли ЗДА пристосовувались до Совєтів та їхньої стратегії й ініціятиви, обороняючи себе та вільний світ від їхньої агресії. На випадок нової совєтської агресії Америка вибере час та місце відплати і — що найважливіше — також і зброю, включно з атомовою. Не буде компромісу там, де мова про волю, з тими, що „поневолюють" і такого ж поділу світу між Америкою і Совєтами, говорив Доллес.

Державний секретар зазначив, що ЗДА добре розуміють совєтську тактику, яка змагає до військового та економічного банкрутства Америки. Він підкреслив, що нова американська стратегія „гнучка" і приготована на всяку крайню необхідність. Під тим треба розуміти не тільки готовість Америки, але й її союзників, отже „колективну готовість" Заходу, і то не тільки військову та економічну готовість, але й духову та інтелектуальну і все те „багатство, що його дає свобода".

Доллес закінчив свою промову глибокою вірою в Божу допомогу та остаточну перемогу ідеалів свободи, в те, що тих ідеалів ніяка сила в світі досі не перемогла і ніколи не переможе, що зрештою повинні б зрозуміти також і кремлівські тирани. В те останнє ми не віримо, бо якби так сталося, то не було б у світі місця для тих тиранів, що вони самі добре знають. В тиранії може бути більша або менша передишка, подиктована власним її інтересом, яка виглядає на „полегшу", а по якій наступає дуже скоро ще більший гніт. Так було досі в Совєтах і так буде далі. Поминаючи оці побожні побажання, державний секретар таки сказав у своїй передберлінській промові багато такого, над чим прийдеться Кремлеві серйозно застановитись. Це вже не голословні заяви, а ствердження нової американської військової, дипломатичної та економічної стратегії у відношенні до СССР на випадок нової його агресії. Це теж натяк на те, як далеко може сягати „компроміс" з Кремлем, на який ЗДА могли б дати свою згоду.

Російський комплекс Східньо-Европейського Фонду

„Другий Річний Звіт" Східньо - Европейського Фонду дає огляд діяльности цієї американської установи, заснованої фундацією Форда, за час від 31 березня 1952 до 31 березня 1953 року. На вступі до свого, виданого у книжковій, з технічного боку бездоганній формі, звідомлення пригадується головну ціль встановлення цього Фонду, яку можна схопити короткою формулою: допомога новоприбулим імігрантам з СССР, щоб улегшити їм включитися в американське життя і водночас використати їх фахове знання для добра загальноамериканської культури, на яку складається творчість однаково англійською ,як і неанглійськими мовами дійсних чи потенціяльних громадян ЗДА. Як найбільш переконливий доказ свого без- і понадпартійного становища, наводиться у тому вступі резолюцію, прийняту Фондом ще 23 березня 1951 року, яка відмовляється від „протеґування або підтримування будьякої окремої політичної російської групи". У цій ніби прегарній основній резолюції і крився її первородний гріх, спершу дуже яскраво слідний на діяльності Фонду, згодом трохи менше, проте все ще виразно там існуючий: гріх, так би мовити, принципового русофільства. Спершу Фонд взагалі утотожнював СССР з Росією, тому й у наведеній резолюції сказано тільки про „російські" групи, в розумінні підсовєтських. Русофільське обличчя Східньо-Европейського Фонду, представлене цифрами у звідомленні за перший рік його діяльности ,просто обурювало своєю односторонністю і несправедливістю: на 18 минулорічних позицій по стороні харитативних видатків Фонду фігурували 3 українські, при чому грошово виглядало це так, що на загальну квоту $404,447 українці дістали разом $28,500. Росіяни ж дістали тоді із тієї квоти $194,860 плюс $25,000 і $71,000 з інших позицій, отже разом одержали субвенцій на суму $290,860. Відношення цих цифр ,поруч із відношенням цифрового стану росіян і українців в ЗДА та діяльности і заслуг окремих російських і українських організацій в ЗДА було таке для української збірноти в ЗДА несправедливе й образливе, що викликало гострі протести з погляду вже навіть не українських інтересів, а інтересів чистої і принципової справедливости та громадської моралі.

Об'єктивно треба ствердити, що з цього погляду наступила велика поправа. Фаворизування російських установ і організацій в ЗДА не є вже в цифрах другого річного звідомлення Фонду таке яскраве ,як було в першому. При 9 російських організаціях, що дістали разом квоту рівно $150,000 (крім Чеховського Інституту, що є окремою точкою), є 5 українських з кв. $42,022. Конкретно такі українські установи й організації дістали у звітовому році субвенції: 1) ЗУАДК $11,022 (на виплату ще чекає: грошей ще, за друкованим звітом, не виплачено), 2) УВАН $20,000 ($10,000 ще не виплачено), 3) НТШ $5,000, 4) Українське Допомогове Бюро $3,000, 5) ОДУМ $3,000. Однак поруч з цим українці користали з деяких, так би мовити, мішаних субвенцій: 1) Сх.-Европейський Фонд признав субвенції на загальну квоту $265,686 — 10 провінційним організаціям, здебільша Інтернаціональним Інститутам, які в свою чергу ,як нам відомо, в деяких випадках підтримували українські цілі, 2) $6,000 признано ($3,000 ще не виплачено) Правничому Допомоговому Т-ву в Ню Йорку для вможливлення користання з послуг адвокатів ,що говорять по-російськи і українськи, хоч, читаємо, є у тому Т-ві один правник ,невідомо ближче хто, що ніби знає "пливко" обидві мови, 3) $9,550 призначено (і ще $1,719 не виплачено) на стипендії українцям і білорусинам, 4) $14,786 дано на видання українсько - англійського словника у співпраці з університетом в Саскачевані, 5) $7,225 дано на зібрання матеріялів від екзильних організацій з-під Совєтів ,— можливо, що на цьому скористали й якісь українські організації, хоч нам це невідомо. У додатку „Б" звідомлення ,п. з. „Дослідна програма про СССР" (Рісерч Проґрам), вичислені твори деяких чільних українських науковців і публіцистів Л. Окіншевича, М. Єфремова, Василенко - Полонської, М. Ветухова, П. Одарченка, Ю. Лавриненка, Г. Махова, так само у заголовках творів, що їх підготовлено за допомогою Рісерч Проґрам, знаходимо окремо вак і назви, як „Український театр під Совєтами", „Дорошенка Історіографія України" „Совєтський підхід до українських клясиків" і „Українська музика під Совєтами". Словом ,у другому річному звідомленні Східньо-Европейського Фонду зустрічаємо вже більше українських назв, маємо більші субвенції на українські цілі, слідно безумовно поправу в порівнянні з першим роком діяльности тієї установи.

Проте російський комплекс залишився далі. Мови нема про принцип повної справедливости і про цілком об'єктивний підхід до установ і організацій, залежно тільки від їх важливости, від заслуг і кількости членства, а не від національности. На першому і безконкуренційному місці надалі стоять росіяни — всупереч логіці, на яку складається число росіян в ЗДА, стан їх організацій, здвигнений власними зусиллями російського членства, і конструктивна праця тих організацій. В „Покажчику Американських Організацій Вигнанців з СССР", що його видав той же Східньо-Европейський Фонд, подано приблизно число росіян в ЗДА на 200,000, з того лише 20,000 зорганізованих у братських організаціях, з чого більшість належить до комунофільського Міжнародного Робітничого Ордену. У тому самому Покажчику говориться про понад 300,000 українців-католиків і 80,000 українців-православних та про понад 110,000 зорганізованих членів українських братських організацій (нині воно багато вище). Східньо - Европейський фонд далі фаворизує головно дві російські установи: 1) на Чеховський Видавничий Інститут ,що ним Сх.-Европейський Фонд гордиться аж у кількох різних місцях свого звідомлення за його видання російських книжок (для кого? хто їх читає?!), видано знову велетенську квоту $239,585, плюс $25,000, що їх дано на програму публікацій в російській мові у співпраці з програмою Чеховського Видавничого Фонду (?!) і 2) Фундації ім. Толстого знову признано $31,640 (з чого не виплачено ще $20,320). Ніяким іншим ,поза російським, видавництвам не признано ані цента. Толстовська Фундація привезла досі, як підорганізація Світової Ради Церков, щонайбільше 6,000 росіян (разом із росіянами з Югославії) і „опікувалась" в 1950/51 р. за її власним звітом 11,000 осіб. В тому самому часі ЗУАДК привіз до ЗДА понад 33,000 осіб (досі вже близько 35,000) ,не рахуючи своєї допомоги при переселенні тисячей українських ДП до інших країн, а на терені ЗДА мав цілу сітку місцевих станиць, крізь які перейшли буквально тисячі осіб, що дістали більшу чи меншу допомогу .Яка шалена диспропорція у відношенні до тієї російської і до української допомогово - переселенчої організації, тільки тому, що одна з них — російська, а друга — українська! Є теж у тому звідомленні ціла ґама російських організацій, які тільки тому дістали поважні субвенції, що вони — російські (напр., реакційна Фундація св. Серафіма о. Кісельова. що їй признано аж $15,000, Вільний Клюб Російської Молоді $12,000, Російський Студентський Фонд $40,000 (!) і т. п.), не кажучи вже про масу субвенціонованих російських авторів і їх творів, серед яких треба „виловлювати" українські назви і прізвища. Так само несправедливе відношення до білорусинів, яким признано щось зо 2-3 стипендії з спільного з українцями Фонду $9,550 і $2,500 на Наукове Т-во ім. Франца Скорини.

Будучи об'єктивними, стверджуємо, що процес протверезіння в керівних органах Східньо - Европейського Фонду триває далі. І так, довідуємось ,що Сх.-Европейський Фонд призначив уже (на наступний звітовий рік) $60,000 на український видавничий фонд ,що ним орудуватимуть НТШ і УВАН в порозумінні з Сх.-Европейським Фондом, і дальших $10,000 на стипендії українським студентам. Очевидно, що це напевне знову не дорівнює сумам, виданим на російські цілі ,ані тим паче не зрівноважить сум, даних росіянам вже досі. Але цей, завжди існуючий російський комплекс зм'якшився бодай настільки, що признає, що поруч із росіянами, яких насправді є багато менше і далеко гірше зорганізованих, існують ще в ЗДА також українці й інші підсовєтські іміґранти. Фальшиво закорінені в американців думки про Росію, далі піддержувані російськими іміґрантами в ЗДА, склалися, власне, на той комплекс, який дав вже жахливі наслідки в політиці і який дає себе відчувати скрізь, — також у формально аполітичній і понадпартійній організації Східньо - Европейського Фонду.

Теодор Маркусь

Мученики червоного сатани

Інформаційна служба Красвої Католицької Доброчинної Конференції опублікувала в католицькому офіціозі „The New World", що виходить в Шікаґо, ч. 52 від 25. XII. 1953, список достойників Католицької Церкви, які впали жертвою комуністичної тиранії в країнах від Чехії на заході — до Кореї на Дал. Сході. Дослівні пояснення хто, де та як був знищений чи репресований, або опинився на еміґрації, згаданому спискові надають особливого значення.

В коментарі до цього подано, що найбільші жертви поніс Китай, бо аж 96 архиєпископів і єпископів, в тім 1 кардинал. Далі згадується, що другим краєм з великими жертвами є „Soviet Russia" (1) з 29 жертвами.

В поясненнях до повищого подається, що тут входять також 3 балтійські бувші держави і великий кусень „польсько - української території" (в оригіналі: Polish-Ukrainian Territory), яка то по другій світовій війні була включена до Сов. Союзу.

Чомусь то НКВК уважав за відповідне згадані держави зарахувати до „Soviet Russia".

Список жертв показує, що загалом церковних достойників було замордовано 23, арештовано і засуджено 38, переселено без права виконування їхніх церковних обов'язків 14, на еміґрації 15, під домашнім арештом 22,померло на еміґрації 13. В тім знаходяться: кардиналів 4, архиєпископів (в ориґ.: archbischops) 32, єпископів (в ориґ.: bischops) 117, монсіньорів 32. В згаданому числі є 13 роджених американців.

Поіменний список жертв за державною приналежністю представляється так: Альбанія 3, Болгарія 2, Китай 96, Чехословаччина 11, Естонія 1, Мадярщина 5, Індо-Китай 2, Корея 4, Латвія 2, Литва 7, Польща 11, Румунія 6, Росія 8, Україна 11, Юґославія 10, не зазначених 6. Під рубрикою Україна знаходяться:

Митрополит Андрей Шептицький зі Львова (помер в підозрілих обставинах);

Архиєпископ Йосиф Сліпий зі Львова (помер в концентраційному таборі);

Архиєпископ Іван Бучко зі Львова (тепер на еміґрації);

Єпископ Микола Чарнецький, апостольський візитатор для українців в Польщі (в тюрмі);

Єпископ Григорій Хомишин зі Станиславова (помер в Сибірі);

Єпископ Йосафат Коциловський з Перемишля (помер в тюрмі).

Єпископ Теодор Ромжа з Мукачева (забитий російським танком);

Єпископ Микита Будка зі Львова (в тюрмі);

Єпископ Григорій Лакота з Перемишля (помер в Сибірі);

Єпископ Іван Лятишевський з Станиславова (засланий в Сибір);

Мсґр. Петро Вергун, апостольський візитатор для українців в Німеччині (викрадений в Берліні совєтами);

В списку українців-мучеників немає єпископа Павла Гойдича, якого під час процесу оскаржувано у зв'язку з УПА, натомість цього достойника знаходимо під рубрикою „Чехословакія" і ані словом не згадано, що це українець.

Тому, що всі міста, які зазначені, як єпископати, з яких походили наші достойники, є зазначені в українській транскрипції (в ориґінаді: Lwiw, Stanislaviv, Peremyschl) дають підставу думати, що згадана НКВК послуговувалась матеріялами з українських жерел, які перебувають у вільному світі.

„Голос Америки" привітав українців з Різдвом

На Різдво за старим стилем, дня 7-го січня 1954 р., Український Відділ „Голосу Америки" передав від себе таке різдвяне привітання українському народові:

Різдво Христове... Рідне традиційне свято, що його так весело і щиро святкували колись українці по всій широкій і багатій Україні... Свято співу, радости, надії... І тепер мільйони українців, розкиданих по всій землі, святкують це свято. Родина збирається вкупі і запрошує до себе безрідних, щоб ніхто не сидів самотою цього вечора. Чи під пальмами Арґентини, чи під м'яким сонцем Австралії, чи в вологій духоті Бразилії цього вечора в серцях українців — Різдво...

Різдво, ялинка і зима... Бо в цей день серця і думки всіх українців на світі звернені до Рідної Землі, до далекої ,любої України ,до її народу. Вони знають, що для українців на Україні в цей день нема свята, що вони мусіли працювати в цей день, як і в кожний будень. Але вони знають також і те, що тисячолітня традиція Різдва на Україні не згинула, а збереглася в серцях людей, в тихих співах колядок, в засвіченій нишком лямпаді та в розповідях, що їх мати оповідає дітям... І вони знають, що дух надії і миру всепереможно вселяється в людей, совєтські будні відходять назад і забуваються ,а велика заповідь Свят - Вечора бринить над широкими просторами України: На землі спокій, над людьми Боже змилування...

Посилаючи в етер свої хвилі, „Голос Америки" єднає всіх своїх слухачів — на Україні і поза Україною — в одну велику родину, охоплену одним почуттям, одною вірою, одною надією, — і передає їм від себе і від одного до одного ,сердечне Різдвяне привітання: Веселих і Щасливих Свят!

Ми посилаємо в етер колядки, щоб ви відчули, що це ваші далекі друзі прийшли під ваші двері і колядують вам. Ми хочемо, щоб жаден українець на всій безмежній землі не почував себе в цей вечір самотнім, відірваним від друзів чи від рідного краю. Ми всі вкупі в цей великий вечір, і понад землею лунають наші колядки, зливаючись в один великий вигук радости і перемоги:

Христос раждається — славіте Його!

Після цього привітання передано колядку „Бог Предвічний..."

К. Церкевич

Креслярство

Прочитавши в Вашому щоденнику ч. 236 статтю Романа Голіята п. з. „Праця для інтелектуалістів" та „спростування" до неї в ч. 255 п. з. „Не так легко з працею", подане Управою Т-ва Українських Інженерів, багато читачів починають сумніватися в правдивості згаданих , вище артикулів. Кількакратні запити багатьох осіб про цю проблему змушують мене зайняти становище і подати інформації, оперті на досвіді й конкретних фактах.

Здавалося б, що об'єктивна стаття Р. Голіята та його щирі слова поради з власного креслярського досвіду знайдуть належне признання також в авторитативній професійній організації. Не один з наших інтелектуалістів шукав і шукає виходу з дотеперішньої ситуації, але не всі почини можна легко зреалізувати. Ще по сьогодні 90% наших інтелектуалістів виконують „чорну" фізичну працю.

Кілька тижнів після появи статті Голіята Управа Т-ва УІ на сторінках „Свободи запевнює практичні поради щодо навчання технічного креслення і можливостей практичної креслярської праці, але не протиставить конкретних даних, з яких міг би користати український інтеліґент.

Від кількох років по всіх більших містах ЗДА улаштовуються курси технічного креслення, на яких викладачами є інженери, члени Т-ва УІ. Ці курси закінчують новоприбулі до ЗДА інтелектуалісти. В цей спосіб багато наших інтеліґентів, навіть старших віком, залишають „клінерку" і влаштовуються на креслярській праці.

Говорячи про брак фахової праці, Управа виходить з того, що декілька наших інженерів під цю пору втратило її. З цієї причини Управа починає бити на сполох, перестерігаючи креслярів, що для них ще трудніше дістати працю. Одначе, тут треба розрізнити працю інженера від праці кресляра і з цим зв'язаний попит. „При звичайній конструкційній праці скорше буде узгляднений початкуючий кресляр як інженер. Всім, що працюють сьогодні в технічних фірмах, відомо, що більшість конструкційної технічної праці виконують сьогодні креслярі. Чи для успішного опанування технічного креслення треба конче знання тригонометрії, начеркової геометрії, як також знання будівельних або механічних конструкцій та деталів" — як це твердить Управа Т.У.І.?

Скористаємо з порівняння програм американських і европейських технічних шкіл. Переді мною програма з New York University, Engineering Drawing Department, 1951. Навчання відбувається за ві-

(Закінчення на стор. 3)

І. Песторак

ПЕКЛО В ТЮРМІ

(5)

Стоячи над глибокою ямою в коридорі, Петриця думав над цим чудом. Очевидно, Провидіння мусіло мати для нього якесь завдання, коли зберегло його при житті в такій небезпеці і відкрило шлях на волю. Він міг вийти тепер на подвір'я і втікати. В цьому не було ніякого риску, бо всі слідчі і вартові сиділи тепер у підземному бомбосховищі в подвір'ї, звідки скоро не вийдуть, бо бомбардування міста продовжувалось. Але хіба Провидіння зробило це чудо для нього? Він же незацікавлений рятуванням свого життя. Раптом його очі заясніли, і на обличчі появився вираз радости. „Це ради тих невинних жертв Провидіння визволило мене! — крикнув він до себе. — Господи благослови добре діло!"

Він зірвався з місця і, наче божевільний, погнався коридором до канцелярії ключника. В кількох камерах уже не було нікого, але далі камери були набиті людьми, що, як звірі, тужили за волею. Канцелярія ключника була відкрита, і він трохи не закричав з радости, побачивши на столі в'язку ключів. Він кинувся до найближчої камери, знайшов відповідний ключ і відчинив.

— Розберіть ключі і відчиніть усі камери. Потім тікайте з усієї сили. Це ваші перегони із смертю. Не вибігайте задніми дверима в подвір'я, бо зараз коло дверей є бомбосховище з енкаведистами. Не тікайте й передніми дверима на вулицю, бо там можна напоротися на когось. Біжіть у кінець коридору в правому крилі, там бомба вибила діру в стіні, а звідти подвір'ям до високого муру. Підсаджуйте й витягайте один одного і — на волю. Передайте це всім. Щоб врятувати якнайбільше, я потребую ще двох добровольців, які мало дорожать життям і вміють орудувати зброєю.

П'ятеро зголосилося. Відправивши трьох, Петриця з двома побіг нагору до канцелярії Мєрзавцева. Він пам'ятав, що бачив там зброю. Вони знайшли кілька рушниць та ручний скоростріл і збігли стрілою вдолину. На їх щастя рушниці були набиті, видно, енкаведисти наставились уже втікати. Вони зайняли позицію в кратері бомби і скерували зброю на бомбосховище, викопане біля входу до будинку з подвір'я. Одні в'язні вже добігали до муру при кінці подвір'я, а другі пробігали тепер повз яму.

— Швидко, швидко! — заохочував їх Петриця.

Він кинув оком на ясне небо і, побачивши там літаки, зітхнув з полегшою. „Аби тільки цей нальот тривав якнайдовше", сказав сам до себе. Потім кинув оком на мур. Вони вилазили дуже швидко, як тільки може людина, що вже чує запах волі. Одні підсаджували других, а їх підхоплювали нагору треті, що вже були на мурі.

За хвилину біля ями пристав один з в'язнів і сказав:

— Всі камери внизу відчинено, випущено коло 200 в'язнів.

— Далі, далі, нема часу говорити! — хвилювався Петриця.

Він хотів був уже відрядити своїх двох помічників, коли його погляд впав на горішній поверх. За ґратами багатьох камер видніли невголені обличчя з горіючими очима, з яких кричало бажання волі. Деякі гукали або виставляли через ґрати руки, щоб звернути на себе увагу.

В Петриці скорчилось серце з болю, і він сказав до своїх помічників:

— Чи ви згідні повартувати тут кілька хвилин? Я піду нагору, може зроблю щось для тих бідолашних.

Вони мовчки кивнули головами, Петриця вискочив з ями і погнав через подвір'я до брами будинку. Пробігаючи попри вхід до бомбосховища, направив туди скоростріл, але там не було нікого. Вмить він був нагорі в канцелярії ключника. Але тут ключів не було, і він вибіг розчарований і пригноблений. Підбіг до першої скраю камери і пострілом розбив замок. В'язні кинулись бігти вниз, а він підійшов до другої камери. Раптом почув надворі стрілянину і крики. Він нагадав собі, що не остеріг в'язнів перед бомбосховищем, і побіг на долину з криком: „Не виходьте через двері, а біжіть коридором, до кінця". Але було вже пізно. В'язні вибігли через браму і були вже всі на подвір'ї. Саме тоді з бомбосховища вийшов енкаведист і почав стріляти на в'язнів і щось кричати на весь голос. Хлопці в кратері не могли знищити енкаведиста, бо поміж ними і бомбосховищем пробігали втікачі. Кілька втікачів лежало вже на подвір'ї, вбитих або тяжко ранених. Саме тоді Петриця збіг вниз і одним пострілом через двері повалив енкаведиста, який покотився вниз до бомбосховища. Петриця вискочив з дверей і за кілька секунд опинився в кратері.

— А тепер ваша черга! — сказав він рішуче до своїх помічників.

— А ти?

— Я останусь прикривати вашу втечу, бо вони зараз прийдуть. Спішіть!

— Ні, так не можна!..

— Спішіть! — сказав Петриця твердо.

З тунелю висунулась голова енкаведиста, впав стріл і куля зарилась в насип біля кратеру.

Петриця пустив дві кулі до бомбосховища, і голова енкаведиста зникла.

— Біжіть! Киньте свої рушниці, вони будуть вам тільки перешкоджати, а мені тут пригодяться.

Вони кинули рушниці і помчали з усіх сил до муру. А Петриця сховався в ямі і чекав.

За хвилину знов висунулась голова з тунелю, і заверещав голос Мєрзавцева:

— Вони всі тікають! Задержати бандитів!

З тунелю вискочило три енкаведисти і побігли подвір'ям в напрямі муру, гадаючи, що в кратері вже нема нікого. Слідом за ними вийшов Мєрзавцев і закричав: „Стати, бо..."

Він не скінчив. Кулемет Петриці звалив його першого і засипав кулями інших енкаведистів. Скоро всі три лежали на подвір'ї. Одначе одному з енкаведистів пощастило проскочити з тунелю до тюремного будинку. Петриця знав, що його хвилини почислені, але тепер він усміхався щасливо. Його кат уже не буде нікого мучити, а його два друзі вже вилазили на мур. Він помахав їм на прощання рукою і почав молитися за тих, що осталися нагорі.

Раптом з одного вікна на долішньому поверсі зацокотів кулемет, і голова Петриці опустилася безсильно на насип, а руки випустили скоростріл. Кров пішла йому з шиї і зачервонила землю. Але він ще чув свист куль над головою. Зібравши всю силу, підвів голову і побачив перелякані обличчя за ґратами вгорі. Сумно прошептав: Прощавайте, друзі, і не виніть мене. Бог мені свідком, що я хотів вас визволити, та не міг...

Друга куля поцілила його в голову.

Вранішнє сонце пробило собі дорогу до понурого подвір'я і поцілувало кучеряве волосся Петриці. Потім сховалося знов за хмари, щоб не бачити того, що тепер творилося в тюрмі...

Кінець

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Іван Курах

МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА В НЮ ЙОРКУ

Об'єднання мистців українців в Америці влаштувало виставку із участю 37 мистців із понад 100 творами в залях Українського Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку, 149 2-га Авеню.

Святочне відкриття — 26 грудня 1953 і триватиме до 11-го січня 1954, кожної суботи і неділі відкрито в годинах по обіді.

Нехай шановний читач простить, що я не буду писати про всіх мистців, — хто що з них виставив, а зізволю тільки взяти під увагу кілька імен, мало відомих для ширшого громадянства. Про інших мистців багато вже писали, читали і їх імена зайняли певне місце в українському мистецькому світі.

Друга справа — це те, що про наших мистців пишуть всі — співаки, історики, журналісти і навіть священики, але найменше пишуть мистецькі критики. Всі критикують, хвалять, організують, але ніколи не дадуть тієї критики, на яку мистець очікує, тобто розумної оцінки його твору, його помилок, які хвилево не побачив мистець, а вдруге їх не повторить.

Звичайно наш критик говорить все про національне мистецтво, ганить усіх чужих, хоча їх не знає, все вишукує традиції, а ніколи не добачує, не приглядається сучасній добі, в якій ми засуджені жити, і чого від нас жадає час і світ.

Звичайно, не тільки в нас, але в усіх інших народів захоплюються тільки такими людьми, про яких писали, яких хвалили та величали, але про тих тихих, щирих і многонадійних працівників, що дійсно можуть дати багато для людства, чогось спочатку бояться висказати перше слово.

Отже я хотів би сказати тут слово про тих перших многонадійних мистців, щирих працівників, які дійсно люблять мистецтво, добре приглядаються чужині, її студіюють, але свого не забувають, бачать час і нашу зболілу добу.

До таких перших належить ім'я Гуцалюка Любослава. Хто він такий? Хто про нього писав, які школи закінчив, де живе, як живе?.. — Без кінця приходять питання кожному, хто почує ім'я Гуцалюка, але воно ясно кожному стане, коли побачить картину під 35 числом п. н. „Мертва натура". Саме ця картина видержить критику чужинця, знайде місце впарі зі світовими мистцями. В цій картині бачимо ту щирість, любов до мистецтва, краску і форму, своєрідну без найменших присвоєнь чужих впливів.

На тому самому місці, як Гуцалюк, під числом 8 бачимо картину п. н. „Після бомбардування" мистця Богдана Божемського.

Мистець представив зболілу Україну, яку шматували війною, і ту нещасну українську матір з дитиною на руїнах під захмуреним небом ворожих налетів, в таборі за дротами.

Згадавши ім'я Гніздовського, можна сміливо сказати, що в цьому мистцеві маємо українського Клеса, але кращого, своєрідного і зовсім відмінного від того, яким величає себе Німеччина перед світом.

Ще Черешньовський, що його „Мадонною" може величатись не тільки український музей, але Метрополітен чи інший якийнебудь, де зможуть вчитись і любуватись цим прекрасним твором Мадонни.

Дуже жалко, що Білинський показав тільки лінорит, а не більшу картину, де можна було б дати повну оцінку його, як доброго мистця.

Жалко, дуже жалко, що бувші учні зі школи Новаківського не виконали своїх обов'язків чи то перед громадянством, чи покійним мистцем за його зусилля, які вклав для своїх учнів.

Організаторам виставки можемо тільки висловити щиру подяку за їх труд, що його не пожалували вкласти в виставку, щоб запізнати громадянство з життям і світом українського мистця.

ДРУГА МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА В НЮ ЙОРКУ



Роман Пачовський: Старий бом
(Образ, нагороджений Українським Інститутом Америки)

Вячеслав Лащенко

ОБРАЗ

„Поставити матір
На божничок в хаті"

З пісні.

Мук хресних срібний образочок
Одержав з рідних я країн,
І він осяяв мій куточок,
І рушником убраний він.

Різдвяна ніч стара, таємна
З глибин іде на білий світ,
І в срібло вбрана хата темна,
И мороз на склі малює квіт.

Мовчить Дніпро, що ніс і грека,
И до до Царгороду послання.
Лише вгорі пливуть далеко
Хмарки без краю, без кінця.

Якоюсь тайною повиті
В німому, світлому раї
Несуться тихо по блакиті
В далекі сонящні краї.

Мов Русь князів староддержавна,
Пливуть на білих кораблях.
І сяє світлами, як здавна,
У Вифлеєм таємний шлях...

Мов злився степ з Єрусалимом.
Навколо — тиша олтаря...
І думи в'ються снігом-димом,
І мріє вдалечі зоря.

З Дніпра, зо степу снігового,
З тих гір, де тане в сріблі гай,
На мене з образу святого
Неначе дивиться мій край...

Б. Сивенко

НАШІ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКІ КЛЮБИ

2.

У попередній статті ми обіцяли подати ті причини, які перешкодили Літ.-Мист. Клюбові в Дітройті зреалізувати намічені ним широкі завдання. Тут слід згадати насамперед про орієнтацію на „високий стиль" і „репрезентативність". Під цим розумілося те, що для виступів на клюбних вечорах мали бути запрошувані, як прелеґенти і мистці-виконавці, конче люди „з іменем", артисти і літератори вже усталеної, запевненої репутації. Очевидно, що це якоюсь мірою забезпечувало вже і вимогу репрезентативности, хоч останню більше зв'язувано (в опінії членів Управи) з виглядом клюбного будинка, охайністю його приміщень усередині, його загальною репутацією (хто туди ходить) — взагалі з формально-побутовими, позамистецькими елементами.

Щодо першої вимоги, тобто „високого стилю", академізму викладів тощо — в Управі не було єдности і точилася довгенько дискусія. Окремі члени зазначали що виключна настанова на високостильність і академізм відштовхне від клюбних вечорів ширшу масу можливих відвідувачів, а це прирікатиме клюб на хронічний дефіцит, бо кожного вечора клюбних сходин потрібно платити за винайм залі в Інтернешенел Інституті, і цю плату пляновалося покривати датками відвідувачів. Кінець-кінцем погодилися на компромісі — намагатися поєднати одне з другим, тобто організувати програми вечорів так, щоб вони задовольняли і більш вимогливого відвідувача, і відвідувача, наставленого на „розвагу без академізму". А що в практиці цього досягти не легко, то — як і слід було сподіватися — не були задоволені ні перші, ні другі. Дефіцит з'явився з перших же кроків діяльности Клюбу і вперто переслідує його й донині.

Але справу слід узяти ще глибше. Намагаючись мистецьку частину уряджуваних клюбних вечорів сперти на людях „з іменами", на „готових талантах" (хоча б вони й не були членами Клюбу), Управа викривила саму ідею клюбу, як організації, зродженої з самодіяльности і на базі самодіяльности. Чи ж мета клюбу бути спонзором чи зв'язковим поміж тим чи іншим талантом (частенько, власне, в лапках!), що шукає для себе місця „попису", — і громадою (правду кажучи, громадкою, бо на клюбних вечорах рідко коли бувало більше як 35—40 осіб)? Власне, така „спонзорська" роля і зробила з Літ.-Мист. Клюбу в Дітройті щось середнє між організатором доривочних, гостинних виступів і комітетом громадських святкувань.

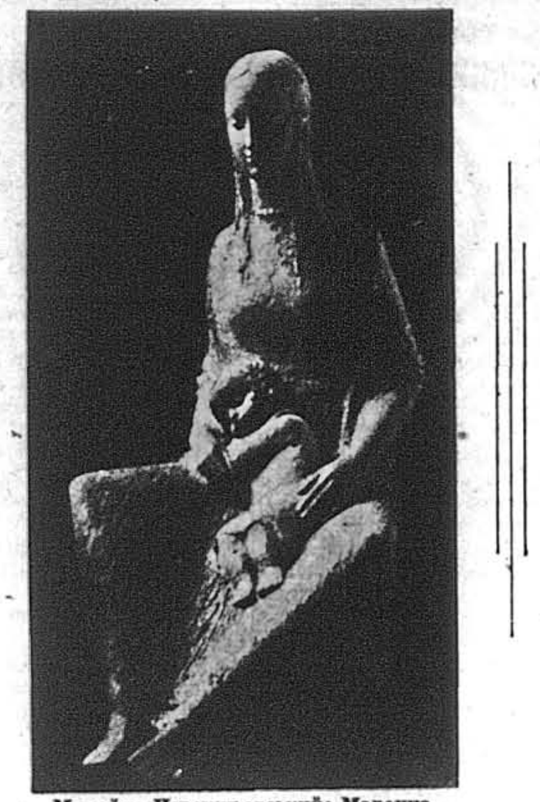
Членство відчуло брак окремого клюбного життя. Бо послухати якусь доповідь, почути співака-соліста чи якогось музику або хоровий спів можна деінде, не конче в Літ.-Мист. Клюбі. Щодо співу або музики — то їх без клопоту можна почути у себе в хаті, увімкнувши радіо або й телевізію; можна теж поставити патефон. При чому почути в далеко кращому виконанні, ніж виконання запрошених Клюбом осіб.

А тепер про „будинкову чи приміщеневу репрезентативність". За місце обрано було (саме з міркувань репрезентативности) будинок Інтернешенел Інституту. Звідси майже однаково далеко від обох головних скупчень нашої людности в Дітройті: Гемтремку і Вест-Сайду. Не кожен українець з давніших, а вже тим більше з новоприбулих, має власне авто; найменше ж авт мають якраз люди, що люблять і плекають мистецтво, рідну культуру взагалі. З другого боку, автобусний рух суботами і неділями (коли люди мають найбільшу змогу зійтися гуртом) — найменший. Вистачить сказати, що на подорож з Гемтремку до Інтернешенел Інституту (туди й назад) тратиться близько півтори години часу.

Піддавалося нераз думку Управі, що Літ.-Мист. Клюб можна з успіхом примістити в будинку Укр.-Амер. Осередку при вул. Карпенер, у центрі української колонії в Гемтремку. Дотепер, однак, цю пропозицію відхилювано на тій підставі, що там „не репрезентативно". Очевидно, маємо справу з нефортунним забобоном (мовляв, там колись орудували просовєтські елементи!). Хто там колись „орудував" — це не має сьогодні найменшого значення. Важливо те, що сьогодні ніхто й ніщо не перешкоджає Літ.-Мист. Клюбові туди перенестися і орудувати справді як у себе вдома, бо й плати за користування приміщенням не вимагає власник — Українсько - Американський Осередок. А чи ж треба довго розводитися над тим, скільки переваг має клюбне приміщення в центрі скупчення нашої людности? Приміщення, за яке не треба місяць наперед домовлятися? Приміщення з читальнею, де кожен член клюбу чи відвідувач клюбних вечорів матиме змогу прочитати яку захоче газету чи журнал (читальня Укр.-Амер. Осередку має найбагатший у Дітройті вибір української періодичної преси). Тут є змога, крім великої залі із сценою, мати кімнату для секційної чи гуртковоі роботи, є шахи для аматорів шахової гри, є буфет.

Розуміється, це ще не елементи мистецтва, але в кожному разі елементи клюбу як місця товариських сходин людей після „джабу", сходин не раз на місяць, ніби для паради, за спеціяльним запрошенням — нагадуванням, а сходин щодня, коли хто має час, і з внутрішньої потреби бути в товариському гурті. У таких лише умовинах, за кожночасних зустрічей і не казенно-статутової виміни думок зроджуватимуться реальні пляни і культурно-мистецької діяльности, випробовуватимуться й шляхи реалізації цих плянів. Висота ж чи рівень їх — це вже залежатиме від самого клюбного членства, від живих людей.

ДРУГА МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА В НЮ ЙОРКУ



Михайло Черешньовський: Мадонна
(Різьба, нагороджена Українським Інститутом Америки)

ВШАНОВАНО І. КИРІЯКА — АВТОРА „СИНІВ ЗЕМЛІ"

Дня 19 грудня ц. р. відбувся академічний вечір УВАН — присвячений 65-річному ювілеєві Іллі Киріяка, відомого українсько - канадійського письменника, автора трилогії „Сини землі". На внесення голови Літературно Мистецької Кляси УВАН п. Уласа Самчука, Президія УВАН у Вінніпеґу затвердила п. Киріяка членом Кляси й вручила йому з цієї нагоди членську грамоту, на згаданому вечорі, на який прибув сам автор із Едмонтону. Грамоту вручив урядуючий віцепрезидент УВАН проф. Леонід Білецький, що виголосив з цієї нагоди доповідь про літературну творчість Ювілята. Споминами про його минуле поділилися з приявними пані О. Войценко й ред. Іг. Сирник. Доповідь про мову „Синів землі" виголосив проф. Яр. Рудницький, що звернув зокрема увагу на потребу іншомовних перекладів твору Киріяка.

Після вручення членської грамоти УВАН відчитано низку привітів, що наспіли з цієї нагоди з різних місцевостей Канади. Зокрема сердечно звучала телеграма від П. й А. Зваричів із Веґревіл Алберта. Крім письмових привітів були усні, м. ін. виступив із словом о. д-р С. Савчук від Колеґії св. Андрея, п. Ю. Король і ін.

На кінці забрав слово сам Ілля Киріяк, що в простій і щирій формі висловив подяку УВАН за високе відзначення й подав кілька подробиць із свого життя й творчости.

Свято закінчено многоліттєм на честь ювілята.

Зосим Дончук

НІЧНА ДЕФІЛЯДА

(Новорічна містерія)

Вже тридцять три роки підряд цієї ночі збирається дивна дефіляда. Та ніколи вона не була такою численною як тепер. Крім того, вона має в собі багато дечого відмінного від попередніх.

Щороку, як старовинний годинник на найвищій вежі в Києві виб'є дванадцяту перед Новим Роком, по цілій Україні відбувається загадкова подія. Враз починає ворушитися сивий мох на руїнах і з-під землі виростають в повній красі пишні будови: Золотоверхого Михайлівського манастиря, Трисвятительської церкви, Успенського Катедрального Собору Києво-Печерської Лаври, Дзвіниці Кирилівської церкви на Подолі, Військово-Миколаївського манастиря, Митрополичої палати, Чернечого Корпусу в Києво-Печерській Лаврі, Палатної Башти в огорожі Києво-Печерської Лаври, Успенської церкви на Подолі, Церкви Різдва на Подолі, Церкви Малого Миколи, Петропавлівської церкви і Константинівської церкви та Стіни Михайлівської Брами.

Всі ці святі будови, знищені большевиками, відтворюються і велично яснітоть в зоряному небі золотими хрестами. І тоді в Катедральному Соборі св. Софії хтось невидною рукою дзвонить у всі дзвони. Ясним безвітряним небом лунає чистий, як срібло, перелив дзвонів і котиться могутнім відгомоном широкими просторами Києва і цілої України. І тоді раптом у вікнах всіх церков спалахують вогні, а з хорів чути спів молитов. Скорбна земля переймається цим співом і стугонить, ворушиться і розсипаються на порох тяжкі брили над глибокими могилами і з них підіймаються кістяки та трупи всіх розстріляних, закатованих, голодом замучених.

Бринять кістяками, гримлять кайданами і поспішають на масстатичну процесію. Незчисленними потоками лунають вони з цілої України, з широких засніжених дебрів і пустирів СССР. Поспішають до замерзлого батька свого Дніпра, щоб срібною кригою його дійти до Воздвиженської горки в Києві і показати св. Володимирові людські терпіння та муки, щоб вимолити прощення для залишених живих.

Ідуть вони з Вінниці, Умані, Харкова, Полтави, з-під Крут і Базару, із Львова, Перемишля, Хусту, Сибіру. Сотнями й тисячами пливуть з безліч місцевостей, позначених і непозначених на мапах. Таємниче шарудіння кістяків всуміш з брязкотом кайданів та колючих дротів на руках супроводять процесію замість урочистої оркестри.

Залишаючи за собою блакитне сяйво, злітають з неба апостол Андрій з архистратигом Юрієм Переможцем і стають на Воздвиженській горці. Монумент св. Володимира раптом тихенько сходить зі свого постумента і наближається до апостола Андрія, тримаючи високо в руці Христове світло. Обидва береги Дніпра вкриваються постатями: з правого боку стають — гетьман Богдан Хмельницький, Мазепа, Орлик, недалеко від них під креслатим деревом — Скоровода, Котляревський, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Марко Кропивницький, Михайло Старицький, Іван Тобілевич, Микола Лисенко, Михайло Грушевський і багато, багато інших.

З лівого боку за Дніпром видніють ще три постаті. На кістяки двох Шевченко показує рукою і промовляє:

— Це той Первий, що розпинав Україну, а Вторая доконала вдову-сиротину!

В третій, ще неструпішілій постаті учасники дефіляди пізнають свого новітнього ката-Сталіна, за спиною якого ховається Люципер.

— Ти добре працював, — промовляє до нього Петро Перший, оглядаючи численну процесію. — Хто ж тепер продовжуватиме твоє добре діло для Росії, що ти завчасно сюди прийшов?

— Не турбуйся, царю, я залишив там надійну зміну, і щедрі плоди їхньої праці побачиш в процесії наступного року, — відповідає посміхаючись Сталін.

У цей час св. Володимир підносить світло Христове ще вище над головою і дефіляда починається. Трійка з Люципером на лівому боці Дніпра ховається між каміння.

Спереду, згорбившись під тягарем мук, кригою Дніпра, брязкаючи кайданами, іде пожовклий кістяк. Подерта одежа звисає на ньому лахміттям.

— Це хто? — питає апостол Андрій.

— Останній кошовий отаман Січі Запорізької Петро Кальнишевський, — тихо відповідає св. Володимир.

За Кальнишевським виринають з синяви кістяки гетьманів: Виговського, Многогрішного, Самойловича.

Гетьман Богдан Хмельницький опускає булаву і схиляє голову. Тарас Шевченко наближається до нього і промовляє:

О, Богдане
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір
На свою Вкраїну.

А людських кістяків щораз більше. За гетьманами йде Головний Отаман Симон Петлюра. Високо піднятий в повітрі блакитньо-жовтий прапор Соборности і Незалежности України майорить в його руках, і шелестить льодовими бурульками застигла на прапорі кров. Позаду із пекельною машиною в руках іде Коновалець. А ще далі на чолі численного духівництва, помалу ступають — знесилений митрополит Київський і всієї України Василь Липківський, митрополит Микола Борецький, з Перемишля — Йосафат Коциловський, Станиславівський — Григорій Хомишин. За ними — єпископи УАПЦ: Нестор Шараївський, Костянтин Девтієвич, Теодосій Сергієв, Олександер Ярещенко, Іван Павловський, Степан Орлик, Костантин Малюшкевич, Юрій Жевченко, Яков Чуласвський, Микола Карабіневич, Володимир Даханіна, Володимир Самборський, Григорій Стороженко, Максим Задвірняк, Юрій Тесленко, Конон Бей, Юхим Калишевський, Григорій Мозолевський, Юрій Міхновський, Петро Ромоданов, Михайло Макаревський, Олександер Червенський, Антон Гриневич та Марко Грушевський.

А позаду — понад дві тисячі священиків відродженої УАПЦеркви і десятки тисяч вірних, що прийняли після тяжких мук повільну смерть.

Потім підходить колона з 359 знівечених кістяків у пошматованих військових уніформах.

— А це хто? — питає жахнувшись апостол Андрій.

— Це ті лицарі, що з-між зради і смерти вибрали останню і полягли за волю свого народу під Базаром.

— Бог їм приготує найкраще місце в небі, — тихо промовляє апостол Андрій.

За першою колоною появляється друга. Зовсім молоді, в студентських шинелях, в ґімназійних кашкетах. З них ще продовжує спливати кров, забарвлюючи Дніпрову кригу.

— А це те, що своїми юнацькими тілами намагались перегородити шлях сатані під Крутами, — пояснює св. Володимир.

А далі йдуть і йдуть колонами закривавлені кістяки, залишаючи за собою потоки гарячої крови. І от уже весь Дніпро від Києва і аж до порогів заливається кров'ю. Потім чоловіча колона змінюється дитячою та жіночою. Своїми слізьми вони змивають кров, і крига знову починає вибрискувати, як кришталь.

— Хто ж це за діти та жінки? — знову питає апостол Андрій.

— Це ті, яких позбавлено насушного хліба і умертвлено найповільнішою, найжорстокішою смертю. Їх мільйони.

— Боже Праведний! Прийми їх у своє Царство! — гаряче каже апостол Андрій, здіймаючи руки вгору.

Далі появляється колона з плякатом, на якому написано:

„Геть від Москви!"

Цих уже знають і ніхто про них не питає. Лише Сталін між камінням злорадно регочеться і кидає їм услід:

— Спізнилися з цим гаслом, треба було його здійснювати раніше.

Ці йдуть організовано чвірками: Микола Скрипник, Микола Хвильовий, Дмитро Борзак, Григорій Голоскевич, Вадим Охрименко, Людвик Сідлецький, Віра Сідлецька, Борис Тенета, Аркадій Казка.

Потім показується колона поетів: Олекса Влизько, Іван Крушельницький, Лада Могилянська, Володимир Свідзінський, Олександер Сорока, Дмитро Фальківський, Василь Чумак, Григорій Чупринка, Майк Йогансен, Мелетій Качура, Остап Луцький, Євген Плужник, Вероніка Черняхівська, Олена Тіліга. За ними письменники: Кость Буревій, Григорій Косинка, Михайло Лебединець, Гнат Михайличенко, Сергій Пилипенко, Роман Сказинський, Гордій Коцюба, Іван Микитенко, а ще далі науковці, літератори та мистці: Михайло Гаврилко, Петро Дорошенко, Михайло Донець, Тарас Крушельницький, Ол. Мурашко, Володимир Наюменко, Микола Плевако, Дмитро Ревуцький, Іван Стешенко, Людмила Старицька, Іван Терещенко, Роман Шевченко, Іван Юхименко, Іван Врона, Микола Куліш, Лесь Курбас, Макаренко, Іван Падалка, Степан Рудницький, Микола Чайківський, Михайло Лозинський, Антін Крушельницький, Іван Квасниця, Карло Коберський і ін.

Коли ця колона проходить, Сталін шепче до Катерини Другої:

— Це небезпечна колона, мозок нації. Поки знищив, то набрався клопоту.

— Дрібниця, я Січ зруйнувала без клопоту, а ти чванишся якоюсь там групкою.

— Так, але ці мали могутнішу зброю як козаки.

Далі з'являється вже не колона, а суцільний потік, могутня лявина трупів ще не зотлілих. Різного віку і статі. Ці трупи заповнюють ціле Дніпрове річище, і краю їм не видно. З пилками, кайлами, сокирами, — так, де кого вхопила смерть, з тим і прийшли. Вони ще цілком свіжі, щойно вчора загинули. Це ті, що вже тридцять три роки гинуть щоденно, щогодини, кожної хвилини на непосильній праці в концтаборах. Вони заповнюють ціле Дніпрове річище і враз зупиняються.

— Чому вони зупинилися? — знову питає апостол Андрій.

— Всіма забуті, заблудили.

— Веди їх у царство спокою, — лунає чистий голос Бога з далеких хмар до апостола Андрія.

Похід знову рушає, і йде за ними і Юрій Переможець.

— А ти, — мовить до нього тихим голосом Бог, — залишайся на землі, щоб захищати правду.

Ніч тихо тоне від світла Божого, від проміння сонячного, колони зникають, церкви западаються в землю і знов обертаються на руїну. Св. Володимир стає на своє місце, від'їжджає і Хмельницький на коні. Настає день першого січня Нового Року.

Остап Тарнавський

ВЕЛИКИЙ САТИРИК УКРАЇНІЗАЦІЙНОЇ ДОБИ

(Слово на виставі „Мини Мазайла" Миколи Куліша у Филаделфії у листопаді 1953 р. з нагоди 25-річчя цього твору)

До яких висновків ми не доходили б, як не оцінювали б ми події в Україні після революції, то все одно це надзвичайно цікава доба в історії нашого народу, з величезними наслідками для духовости народу. Не задумую тут підкреслювати значення визвольних змагань, боротьбу нашого народу за державність, чи теж зріст української культури й літератури. Варто лише звернути увагу, що ті події мали надзвичайно великий вплив на зміну психологічної і соціологічної структури українця і створили типи, направду варті письменницького пера.

Правда, значення тих створених великими подіями типів далеко ширше від літератури. Це ж бо змінялась уся структура соціологічного наверствування, змінялись ідеологічні настанови мислення, змінялись і народжувались нові життєві правди. Велика дискусія під час українізації в Україні розгортає перед нами всю велич тих епохальних змін, які матимуть значення в майбутньому. Ті, хто переживав ті знаменні роки в Україні, коли жива думка розрушеної нації та запальні слова знатних українських умів і сердець, створювали шляхи для дальшого розвитку нашого народу, — мають чим жити повік.

На щастя, не пропав образ тих незвичайних днів і для майбутніх поколінь. Бо ласкавим вибором долі жив у той час і діяв великий письменницький талант, якому вдалось перенести той дійсний театр життя у виміри сценічного театру, створити нові багатства нашого драматичного письменства.

Цей письменник — це Микола Куліш. Він син того непересічного часу. Він, чи не найкраще з усієї плеяди українських письменників доби українізації, відчув суть тієї доби та й підглянув усі її прикмети протиріччя. Він теж відчув увесь трагізм тодішнього політичного становища України — вільного народу, який прокинувся до нового життя і який щораз більше омотували пута московського бюрократичного большевизму. Куліш був у рядах тих, які голосно кликали: Геть від Москви, — і яким ввижались далекі обрії нової вимріяної батьківщини. Він писав комедії, бо знав, що тільки комедія, ще й завуальована тонким серпанком символізму, може найкраще промовляти у ті трагічні часи, які зроджували нову людину і вже при її народженні п иготовляли їй неминучу смерть. Цей наш новочасний Аристофан, чи Плявт не лише вивів ті комічні у їхньому трагізмі типи на українську сцену, але теж став борцем за нові ідеї, в які повірив. Його заслання поставило його нарівні з героями - мучениками за українську національну віру. Микола Куліш — це неповторне явище в українській літературі. Не йдімо у старовину — до Аристофана, чи Плявта. Погляньмо на Мольєра. Його герої теж комічні в своєму трагізмі, але всі ті скупарі, тартюфи, мізантропи — це безчасове, міжнародне явище, і вони живуть і досі. Герої Куліша — це герої великих днів української революції і вони неповторні. Ми не будемо мати вже других Стаканчиків, чи Малахіїв, дядьків Тарасів, чи Мазайлів. Вони жили раз і більше їх не буде.

І тому теж виїмкове і неповторне явище — самий Куліш. І тому теж — це благословенство долі, що післала нам у той час великого драматурга. Правда, нам не можна забути, що ще одна умова піднесла Куліша. Це існування в той час в Україні нового непересічного театру з реформатором Курбасом у проводі. Ці два генії: письменницький і сценічний себе доповнили і дали українській культурі неповторне явище високої мистецької події. Сьогодні маємо нагоду відтворити собі ці знаменні роки. Наш театр у далекій заокеанській землі взяв на себе відповідальність пригадати нам, де народжувались нові українські ідеї. Тепер, коли вже зовсім знищене і видерте з корінням підложжя, на якому зросли і відбувались ті події, які вложені в рямці театральної дії, ми можемо їх оглядати і ще раз переживати. Що більше: маємо неабияке щастя оглядати цю дію в першому відтворенні.

Один із співтворців тодішнього театрального відродження й учасник тих днів зриву — Йосиф Гірняк знову стає вже перед новою й іншою публікою таким, яким він був тому двадцять п'ять років перед публікою української столиці. Разом з ним його дружина, Олімпія Добровольська — режисер „Мини Мазайла" і теж учасник великих днів театрального зриву в Україні. Химера долі дозволяє українцям в ЗДА бачити неповторну п'єсу великого українського драматурга у першому відтворенні, як її бачив автор і як її бачили і захоплювались нею ті, хто ті події пережив усім серцем, усією істотою.

Та ще один живий свідок тих незабутніх днів разом із нами: це рідня нашого письменника - мученика. Його дружина і донька Ольга живуть у Филаделфії і переживають разом із глядачами „Мини Мазайла" ті для них такі великі, найглибшої радости і найприкрішого болю, дні. Син письменника Володимир із власною вжеріднею в далекій Аргентині бідує і жде, що добрі люди допоможуть йому злучитись із мамою і сестрою.

І треба допомогти цій рідні нашого великого Миколи Куліша, який заслужив не лише опіку над його ріднею, але теж вічний монумент.

Концерт скрипака-композитора Романа Придаткевича в Ню Йорку

Гостинний виступ скрипака-композитора Романа Придаткевича, що відбувся дня 1 січня 1954 р. в Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку попередила змістовна доповідь інформативного характеру, в якій Директор Українського Музичного Інституту Роман Савицький віддзеркалив м. ін. заслуги нашого музики-сеньйора в його композиторській, виконавчій та педагогічній ділянках.

Про скрипкові твори Р. Придаткевича (які заповнили більшу частину програми концерту) треба в загальному ствердити, — (бо важко дати менш чи більш докладну оцінку, слухаючи їх вперше), — що їх стиль виказує тісний контакт з ідіомами української народної пісні — отого ідентифікаційного елементу нашого мистецького „я". На шляху в шуканні за модерними формами музичного викладу (а зокрема в інноваціях гармонічних звучань „Прелюд на кант до Богоматерірі") композитор намагається в своєрідний спосіб виявити феномен краси народної пісні. Скрипкові партії написані з великим знанням фактури інструменту; композитор вміло використовує технічні прийоми, питомі якраз скрипці (згадати б тільки фляжолети, подвійні грифи, акорди, пічікато).

З цієї точки погляду скрипкові твори Р. Придаткевича треба вважати за цінний вклад в українську композиторську літературу, зокрема в її скрипковій ділянці.

Отож, на цьому концерті саме інструментальна музика стала виразником найсубтельніших виявів почувань композитора, яка, через струнову душу улюбленого інструменту, зуміла єдина причинитися до такої чи іншої емоційної картини в сприйманні слухача через безпосередній вплив на мембрану людського відчуття.

Слова, що виходять поза рямки суто інформативного характеру в зв'язку з ідеєю творення даної композиції, не тільки бліднуть перед обличчям виразовости тонів, але силою суб'єктивних поглядів, накинених згори, перешкоджають, а то й не дозволяють формувати індивідуальний образ сприймання.

У виконанні дуже широкої концертової програми Р. Придаткевич виявив велику амплітуду експресії, нав'язуючи безпосередній контакт з публікою та залишаючи в тіні суто виконавчі прикмети скрипки віртуозно — технічного порядку.

Для повного звукового образу композицій, задуманих для сольового інструменту з музичним супроводом, а зокрема для скрипки з фортепіяном, акомпаніямент відіграє дуже важливу ролю. У формі невідлучного компоненту він являється секундарним, еквівалентним, а інколи домінантним фактором у відношенні до головної партії. В ще більшій мірі важливість акомпаніменту (у своїй чіткості та виразовості) відноситься до творів, які вперше або дуже рідко появляються на ринку концертових продукцій. І саме на цьому концерті відчувалася спрага зреалізування цього постуляту.

Концерт нашого скрипака-композитора пройшов в незвичайно теплій атмосфері тісного мистецького зв'язку між виконавцем і публікою, що побачила в особі Романа Придаткевича не тільки заслуженого мистця, але й гарячого патріота-громадянина. Доказом цього були рясні оплески численної публіки, що змусила композитора до виконання декількох наддатків.

Ігор Соневицький

ВРАЖЕННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЦЯ З КОНЦЕРТУ Р. ПРИДАТКЕВИЧА

Композиторський виступ Романа Придаткевича в Ню Йорку, 1-го січня ц. р. останеться для мене незабутнім спомином. Мені хочеться подати тих кілька думок, які в мене залишилися з цього вечора.

Виступ Придаткевича уважаю дуже цікавим, і то не лише для музик, але для кожного, кому дороге українське мистецтво. Програма давала широкий образ творчости мистця-скрипака і композитора. Він міг був замінити концерт Дворжака власним твором. І тоді постав би ще пластичніший образ творчости визначного українського композитора, в віртуозному хисті якого ніхто не може сумніватися. Виступ в Українському Клюбі і серед своєї публіки, а ще до того коментарі самого мистця — надали концертові характер авторського вечора.

Надзвичайно цікаво було стежити за поодинокими творами. Хоч я тільки скромний любитель музики, але в творах Придаткевича я відчув модерну обрібку, яка нагадує хіба „музичний націоналізм" великого композитора, мадярського походження Белі Бартока. Пробуваючи тридцять років в Америці, Придаткевич охопив цілість української пісні ухом знавця, тому в тематиці зустрічали ми однакове зацікавлення до різних земель пошматованої України. У виконавця-композитора помітна висока музична культура, виплекана в щирості того, чим він жив і чим живе.

Після цього вечора мені прийшла на думку вистава В. Г. Кричевського. Пам'ятаю те незабутнє враження, коли вперше я ввійшов на залю, щоб помагати при розвішуванні картин. Я станув, мов очарований, серед праць людини, для якої не було нічого дорожчого від українського красвиду та українського кольориту. Між Придаткевичем та Кричевським можна б перевести паралелю. Він з такою самою любов'ю опрацьовує українські теми, як Кричевський це робив в отих маленьких барвних картинах. Тому відчувається в творах Придаткевича подих української культури, чого так часто не доставало галицьким композиторам. Придаткевича могли однаково цікаво слухати українці з різних земель. Вважаю його вечір дуже корисним, бо нагод для виявлення творчих зусиль не буває багато в тих умовинах, серед яких живемо в Америці.

Вірю, що черговий виступ Романа Придаткевича в неділю 7-го лютого в залі Українського Народного Дому в Дітройті, збільшить коло прихильників нашого мистця композитора-скрипака в Америці.

Роман Пачовський

Проф. Микола Фоменко

ВЕЧІР ФОРТЕПІЯНОВОЇ МУЗИКИ ТАЇСИ ГОЛІНАТОЇ-БОГДАНСЬКОЇ

(27 грудня 1953 р. Нюарк Griffith Auditorium)

Відомо, що призначенням кожного чесного рецензента є зафіксувати та підкреслити перед громадою певні досягнення того чи іншого виконавця, або автора, а також подруге — оцінити мистецтво виконавців або авторів та допомогти їм виправити можливі їх хиби. Це повинен робити рецензент в доброзичливій об'єктивній формі. Так мусить бути, але, на жаль, не завжди так буває. В руках рецензентів, деколи, благородна об'єктивність обертається на жалюгідні суб'єктивні міркування, в яких можна бачити приховані наміри піднята свій авторитет та принизити критикованого.

Такі рецензенти пишуть не про тих, кого вони збираються критикувати, а головним чином про себе і до того ж в незрозумілій формі, щоб у приголомшеного читача від жаху піднялось догори волосся („Боже мій, скільки ж то усього знає ця надзвичайна людина!?")

Але я відійшов від основної теми. Постараюся дати об'єктивну оцінку виступу пані Богданської.

Треба зазначити, що виступ п. Богданської не мав характеру піяністичного концерту. Його назва звучала: „Вечір фортепіянової музики", що вказує на те, що піяністка в неділю 27 грудня 1953 року не мала претенсій на виступ ширшого маштабу. І під цим кутом зору треба розглядати цей вечір. Для мене виконання програми цього вечора від початку до кінця — було суцільним крещендом, і то під кожним оглядом (інтерпретація, динаміка, зв'язок із авдиторією).

За початковим „нагріванням рук" в Impromtu Es-dur Шуберта, був виконаний вже соковитіше, але до деякої міри важкувато твір Мендельсона — „Rondo capricioso" e-moll, який тому трошки втратив свій витончено-прозорий характер. Але в вальсах Брамса піяністка вже нав'язала контакт з авдиторією і більш впевнено виконала цю частину програми. Між іншим, останній вальс As dur, беручи до уваги його ліричний характер, був виконаний трохи офіційно. Добре виконано також два твори Шопена: Nocturno b-moll і Tarantelle As dur. Цю останню виконано чітко та ефектовно.

У другому відділі приємно прозвучали у п. Богданської прекрасні мініятюри українських композиторів Барвінського та Косенка.

Закінчила піяністка свій виступ популярним концертовим твором Вебера: „Konzertstueck" f moll, в якому вона показала солідні технічні можливості.

Проте в назагал добрім виконанні цього твору місцями видно було прояви нервового стану піяністки. Оркестрову партію цього твору на другому фортепіяні виконала партнерка п. Богданської, — піяністка Галя Клим.

Загальне враження від вечора — позитивне.

Таїса Голіната-Богданська мала успіх у публіки, яка тепло поставилась до неї і нагородила оплесками та квітами.

Закінчуючи, хочу сказати ще кілька слів.

Виступаючи на концертовій естраді, педагог завжди має перевагу над тими педагогами, які лише викладають. Учні цих педагогів (особливо старшого віку) під час вечорів, на власні очі і вуха можуть переконатися в тому, що вони стоять на вірному шляху, бо концертова естрада — це трошки більше для них, ніж тільки кабінетна контроля педагогів. Такі вечори мають для учнів, а також для батьків, велике виховне значення, бо вони пізнають на них кращі зразки української і світової музичної літератури. А також участь в вечорах зобов'яже педагога слідкувати за певним рівнем свого технічного аппарату, а також за дисципліною свого нервового стану, бо це на виступах, іноді, має вирішальне значення. І хоч все це не обов'язково, і не завжди є показником педагогічної якости того чи іншого вчителя, проте, на мою думку, принесе користь всім.

ВИСТУП МИРОСЛАВИ ПЕЛЕХ

З нагоди висвітлювання Різдвяних фільмів у Студії Авраменка в днях 9-го і 10-го січня, виступала перший раз в Америці талановита українська співачка Мирослава Пелех з концертовими точками. Молода артистка виконала в супроводі фортепіяну українські пісні „Цвітка д ібная" Матюка, „Соловейко" Заремби і „Фінале" Дениса Січинського, а відтак Штравса „Пісню сміху" з опери „Лилик" (Флєдермавс) і Агустіна Ляри „Гранаду". Чистий, милозвучний сопран молодої співачки рядом із мистецькою інтерпретацією викликав щирі плески збоку слухачів, поміж якими можна було завважити професора Г. Тучапського, Н. Полєвського і декількох членів колишньої капелі Кошиця. Дискретним акомпаніятором був відомий піяніст Микола Стембер. На загальне бажання Мирослава Пелех виступить іще раз в суботу 16-го і неділю 17-го січня зі збільшеною програмою. Перед своїм від'їздом до Венкуверу молоду артистку Студія Авраменка здійме в Ню Йорку на ювілейну і телевізійну фільму.

М. Н.

Найновіший успіх Скалі-Старицького

Виступи нашого славного співака в зимовому сезоні 1953 р., в найбільших французьких оперових театрах у Віші, Марселі і Брюселі, приніс велику кількість ентузіястичних рецензій французької музичної критики, котра, звичайно, дуже скупа до чужинецьких „незнаних" артистів. Між тим про Міро Скалю ця критика пише, як про „справжній самоцвіт співацької віртуозности", що „робить касу французьким театрам". Потрібно підкреслити, що особливо вибаглива публіка саме у знаній купелевій місцевості у Віші у Франції та Брюселі в Бельгії, які завжди мають можливість бачити і чути в себе найкращих артистів світової слави.

Саме про виступ М. Скалі-Старицького читаємо в „Журналь де Віші", з дня 15 вересня 1953 р., що „його голос блискучий і гарний, виходить з подивугідною легкістю, віддих його правильний, а високі тони величні. Дійсно це велика приємність його слухати в такій скомплікованій і важкій ролі, якою є роля „Фавста".

Про виступ М. Скалі в „Тоска", музичний критик Роберт Рабель, в „Депеш" з дня 23 вересня 1953 р. пише: „Міро Скаля зараховується до тих рідких тенорів, які виступають в найлегшій формі якраз в тяжких позиціях. Його голос чистий і гарного тембру, справді найкраще виявляється в найбільш високих реґістрах. Молодий і симпатичний, блискучий актор, мусів повторювати свою велику партію з першого акту, так само „ляменто" з кінцевої сцени". Далі рецензент зазначає, що оплески все підвищувалися „після кожного повторення пісні в італійській мові, бо тоді зникали непомітні зусилля актора спромогтись на чистий французький акцент".

Про досконалість виконання арій ціла французька критика не має жадного сумніву, але вона особливу увагу звертає на інтерпретацію арій М. Скалею-Старицьким. Отже „Парі-Нормандї" з дня 1. жовтня 1953 р. писала:

„Інтерпретація „Ріголетта" викликала численні вибухи овації. Пан Міро Скаля чарівний і героїчний князь з Мартуї, виявив свій голосовий орган чистим і гарним в тембрі; цей голос веде він по-мистецьки в інтерпретації славних сцен, які він повторяв на „біс" в рідкій інтерпретації прегарних деталів другого акту".

Про виступ М. Скалі в Марселі музичний критик Генрі Дюмулєн дав статтю під заголовком: „Гарне виконання „Фавста" („Лє Суар де Марсейль", з дня 17 листопада 1953), де пише: „Пан Міро Скаля вміє надати сильну експресію свойому співові. Його повний голос зовсім досконало відповідає ролі д-ра Фавста. Що за чистота голосу! Що за блискучий тон у вищих реґістрах, чудово витриманий, природній в таких тонах, як „сі" і високе „це" — бездоганної емоції!"

В Брюселі, в королівській опері, М. Скаля-Старицький виступав у головній ролі Рудольфа в опері „Богема". Поль Тінель в газеті „Лє Суар" (Брюсель, 6 грудня 1953, ч. 338) пише: „Пан Міро Скаля, з походження українець, креував Рудольфа. Це співак оформлений в найкращій (музичній) дисципліні, наданий тенором блискучого резонансу, виголошуваного з бездоганною певністю і без укривання високих нот, при чому блистить ними, не протягаючи їх". Наприкінці музичний критик пише, що в співі М. Скалі все треба вихвалити та „не можна зробити ніякої уваги щодо інтерпретації, яку дає мистець — так він полонить благородністю свойого єляну і чаром свого співу".

Що успіх нашого співака М. Скалі-Старицького був у Брюселі величезний, свідчить факт, що його запрошено до королівської опери в Брюселі на слідуючий сезон.

В. С.

Нові видання

Прот. С. Гаюк. Наша Заступниця. (Бесіди на Свята Богородиці). Лондон, 1953. Стор. 24.

Невеличка збірка проповідей прот. С. Гаюка охоплює лише Богородичні свята, які тематично становлять закінчений цикл. Гарна, жива мова, теплота вислову і освіченість автора становлять цю збірочку на одне з перших місць серед нечисленних такого роду видань на чужині. Найцінніше в автора, — це прямування оминати легких, ефектних тем патріотичного характеру, що надто часто спокушує сучасних, менш досвідчених проповідників. Автор говорить про вічні, чисто релігійні справи, і це запевнює успіх і тривалість його праці серед пастви, спрагненої чути про неперехідні істини.

Іван К.

Микола Понеділок

„ДОБРОДІЙ Н"

Містер Гриць Кваша на четвертий рік свого перебування в Америці купив гарний двоповерховий будинок в околиці Ню Йорку, обсадив його деревами і квітами — і зажив тихим, спокійним життям. Приятелі та друзі до нього рідко коли вчащали — він жив у такому глухому кутику, що його за годину ледве віднайдеш. Сам Гриць Кваша теж не квапився відвідувати своїх знайомих на долині Ню Йорку. Кожні такі відвідини коштували щонайменше два доляри — а на такі витрати він собі лише двічі на рік дозволяв — на Різдво і на Великдень. Йому потрібний був кожний цент: він збирав гроші, щоб купити другий будинок і відчинити в ньому власну крамничку.

Свою адресу містер Кваша рівно ж рідко кому давав. А вже, Боже борони, якійсь організації.

— Даси адресу, — казав він жінці, — а вони тебе листами засиплять. Давай, мовляв, Квашо, гроші на добродійні цілі та народні фонди. Ніяких адрес. І клопотів менше, і совість чиста. Не даємо, бачте, грошей на всякі добродійства, бо нам про це нічого не пишуть. Зрозуміла?

Телефон Кваша теж мав. Навіть два. Один в спальні, біля самої подушки, другий — у вітальні. Але ніхто із знайомих номеру його телефону не знав. Знав тільки банк, де зберігалися Квашині гроші, знала школа, де вчилася його донька, і лікар, в якого він, Кваша, частенько радився, яким способом можна дожити до ста років життя. В хаті Кваші панував цілковитий спокій. По всіх кімнатах розстелено м'які доріжки, щоб не було чути кроків, скрізь лямпи з темними абажурами, щоб світло не било в очі, навіть радіо — і те грало тихо-тихенько і лише для того, щоб уприємнити містерові Кваші солодке спання.

І ось, подумайте — оцю блаженну тишу зруйнувала йому власна дружина. Одного разу вона вернулася з Ню Йорку. Була в українській церкві, сповідалася. (Мусіла конче йти сповідатися, бо останній раз вся родина була перед сповіддю чотири роки тому, ще в таборі, взимку 1949-му). Отож повернулася дружина з сповіді і сказала чоловікові.

— Грицю, по дорозі сьогодні вступила в „Українське інформаційне бюро" на Сьомій вулиці. Конче хочу відшукати свою знайому з Німеччини.

— Ну, і як, віднайшла?

— Та ні. Але дала нашу адресу. Як вони знайдуть її — напишуть нам.

Гриць Кваша повалився на канапу і схопився за серце.

— Оце тобі! З такою жінкою доживеш до ста років! Хто тебе просив давати адресу? Та ще кому — „Інформаційному бюрові"! Як ти ще погребникові не дала?! О, горе! Тепер мене замучать своїми харитативними просьбами.

Жінка мовчала. Муж підбіг до телефону і набрав номер лікаря.

А наступного дня, ввечері, закалатав електричний дзвінок. Кваша зиркнув на жінку:

— Чуєш, вже прийшли по мою душу! Ні, на ніякі добродійні цілі не даю! Це все.

До хати зайшли три пані.

— Доброго вечора. Дай, Боже, господареві і його родині здоров'я!

— Спасибі, — тремтячи, відповіла Квашиха. Містер Кваша сів в крісло, взяв „Сонник" видання 1905 року і почав читати. Нагло закрив книгу.

— Ви з „Інформаційного бюра"?

— Ні. Адреса лише звідти. Ми з жіночої організації.

— О-о! — протягнув Кваша. — Але в мене в хаті є своя, власна жіноча організація — дружина, дочка, мати...

— Ми прийшли поговорити... З дозволу Конгресового Комітету...

— Та я знаю. Кажу вам наперед — на жадні добродійні цілі більше не даю. Я через те добродійство скоро зруйнуюся. Вчора дав п'ять долярів на газ і електрику, сьогодні два доляри на воду. Так що, шановні пані, жертвувати по два рази на день не маю сили. Вибачайте, але дати вам нічого не можу. Гуд бай!

Одна з пань повернулася, щоб виходити, інша стояла, як вкопана, і не знала, що робити, а третя, панна Галина, почала пильно оглядати обличчя містера Кваші.

— А й справді, — сказала вона, — знайоме обличчя. Та я вас бачила в таборі. З якого ви табору?

— З Міттенвальду, — суворо відрубав Кваша.

Панна Галина проясніла:

— Ну, бачите! Я теж один час мешкала в Міттенвальді. Гора з горою не сходиться, а людина з людиною може.

Містер Кваша від цих слів повеселішав, розворушився.

— Та чого ж ви стоїте... Сідайте. Жіночко, підсунь, будь ласка, ті м'які крісла сюди. Яка несподіванка... А в якому ви бльоці мешкали?

— О, в цьому, як його в передньому бльоці. Номер 1, здається.

— А-а, недалеко річки. Так-так... А я мешкав в адміністративному.

Запанувала настроєва мовчанка.

— А знаєте, — каже панна Галина, — ви тоді старішим виглядали... Тепер ви козак.

— Ну, знаєте, теперішнє життя не можна рівняти до таборового. Тоді були які злидні. Горохова зупа щоденно. А тепер, в Америці, кажуть, навіть куряче молоко з фарми можна дістати.

Панна Галина похитала головою.

— Добродут в цій країні. А на скитальщині горювали. Були босі і голі. Пам'ятаю, яка я була рада, як зимою одержала теплий одяг з Америки.

— А я, — вже не каже, а мріє Кваша, — як одержав харчову пачку, як зрадів. Мов дитина. А моя дочка як втішилась... А дружина.

Він глянув любенько на свою подругу життя.

— Чого ти стоїш, жіночко? Сідай. Почувай себе, як в одній родині. Так-так. Прагадалося таборове життя. Кепсько приходилося.

А тепер там вдвічі гірше тим, що лишилися.

— Що гірше то гірше, — промовив Кваша і потер пальцем біля ока.

Що далі згадували минуле, тим більше Кваша тер пальцями біля очей. Врешті не витримав, і заплакав. Плачучи, поліз в кишеню, вийняв десять центів і дав на допомогу інвалідам та дітям-залишенцям в Німеччині.

— Дякуємо, — сказала панна Галина і протягнула Кваші руку. — Ваше прізвище разом з вашою грошовою пожертвою буде видрукуване в списку жертводавців.

— Де саме?

— В газеті.

— О, якщо буде друкуватися в газеті, то нате 20 центів. Даю вам тому, що ви з одного табору зі мною і вмієте до мого серця промовити. Але прізвища мого в газеті не друкуйте. Просто напишіть: „Добродій N — 20 центів".

Делегація жіночої організації з сумними обличчями покидала хату „Добродія N".

СМІХ — ЦЕ ЗДОРОВ'Я

Рудольф сидить на землі, спостерігаючи спорудження будинка. Тримає голову між руками і з сумом дивиться перед себе. Біля нього проходить один з друзів, і раптом помічає сумний вигляд Рудольфа. Він звертається до нього:

— Мій друже! Ти маєш дуже сумний вигляд. Що трапилось? Ти дуже стомлений?

Рудольф, не повертаючи голови, відповідає:

— Не хочу говорити про те, ні про цю працю.

Друг, не розуміючи слів Рудольфа, запитує:

— Про яку працю?

Рудольф, показуючи рукою на будинок, говорить:

— Ти бачиш тих людей, які носять будівельний матеріял на гору будівлі? Отак підійматись і спускатись від восьмої ранку до п'ятої пополудні! О, це мене так стомлює! Не хочу говорити про це!

— Ти вже довший час працюєш на цій роботі?

— Ні, я ще не працюю, але хочу почати завтра.

Славетний грач в футбол провалився на екзамені, і йому заборонено грати в найважнішому матчі сезону. Ця новина рознеслася поміж ентузіястами спорту, і ректор університету вважав за свій обов'язок поговорити з професором, що спричинився до цього.

— Мені дуже прикро — промовив професор — але цей юнак відписав відповіді у свого сусіда з правого боку.

— Він признався? — запитав ректор.

— Ні, він це категорично заперечує.

— А ви бачили, що він відписував?

— Ні, я нічого не бачив.

— То як можете бути певні в його провині?

— Бо його сусід — це найкращий студент в клясі і їхні відповіді ідентичні.

— І ви вважаєте, що це достатній доказ?

— Так, п. ректоре! До того ще й таке: коли кращий студент дійшов до останнього питання, написав: „На це не знаю відповіді". А футболіст написав у своєму зошиті: „Я також". Чи ви, пане ректоре, потребуєте ще більше доказів?..

Чуємо розмову між двома особами:

— Знаю одну людину, яка так подібна до вас, що я не знаю, коли ви є ви, а коли той другий.

— Сеньйоре! Сподіваюсь, що ви не заплатили тому другому п'ятдесят пезо, що ви їх винні мені?

З еспанського переклав Ол. Филипович.

КРЕСЛЯРСТВО

(Закінчення зі стор. 2-гої)

домим підручником „Technical Drawing" by F. E. Giesecke, A. Mitchel, H. C. Spencer і „Technical Drawing Problems" by F. E. Gsecke. Весь приписовий матеріял з ділянки технічного креслення механічного напрямку переробляється на протязі 4 місяців. Деякі технічні проблеми опрацьовуються вдома. По закінченні викладів і вправ відбуваються іспити, під час яких можна користати з нотаток, підручника і технічних книжок. Цієї програми придержуються майже всі технічні школи. Якщо програма переробляється в кореспонденційний спосіб, що є дуже розповсюдженим в Америці, тоді всі теоретичні і практичні задачі студент виконує вдома і відсилає до школи. Якщо учасник відділу технічного креслення не має закінченої середньої освіти, тоді в школі додатково вивчає математичні предмети і геометрію. Говорячи про вивчання технічного креслення нашими інтелігентами, беремо під увагу їхні математичні знання з середньої школи. Отже, щодо цього твердження Управи ТУІ не відповідають дійсності, а лише можуть відстрашити від технічної освіти тих, які мають нехіть до математики.

В німецьких технічних школах, згідно з даними індексу Данціґської Політехніки з року 1937, предмет технічного креслення викладалося на протязі першого семестра по дві години плюс дві години практичних вправ до них тижнево. Технічні вправи полягали на шкіцуванні, копіюванні і рисуванні машинових частин та монтажів на підставі теоретичних викладів, правил ортогональної проєкції та приписів з ДІН (Deutsche Industrie Normen). Всі практичні вправи з технічного рисування мали зміститися на приписових трьох аркушах паперу, до того ще доходив рисунок копіювання (трейсінґ).

Праця студента при виконуванні технічних проблем з предмету вступ до машинознавства аналогічна до практичної праці сучасного кресляра модерного технічного підприємства. Подібно, як від студента першого семестру, так і від теперішнього кресляра, вимагаються 1. знання звичайне ніколи знання механічних або будівельних конструкцій і їх деталів. — 2. знання практичних правил рисування і представлення різних предметів на папері. — 3. Вміння читати технічні рисунки, що набувається під час рисування, практичних вправ, слухання викладів і обсервації технічних споруд.

Після вислухання викладів і відроблення практичних вправ з технічного креслення, студент може слухати в другому й слідуючих семестрах предмет „Машинові елементи" I, II, III, і відробляти практичні конструкційні задачі до цього предмету. Вправи з „Машинових елементів" полягають в тому, що студент самостійно математично обчислює, конструює і графічно представляє машинові частини, що їх він на першому семестрі тільки рисував, перерисовував в іншій скалі або відкопійовував. При конструкції вправ з машинових елементів студент засвоює знання з викладів: витривалість матеріялів, начеркова геометрія (які то предмети починає слухати на другому семестрі) і вища математика з чотирьох перших семестрів. Говорячи термінами теперішньої практики, в першому семестрі студент виконує ролю технічного кресляра („дрефтсмена"), на другому семестрі починає виконувати ролю конструктора („дісайнера"), при чому успіхи його є залежні від успішного перероблення предмету „технічного креслення". Коли студент політехніки, майбутній інженер, на протязі своїх студій об'єднував в собі „дрефтсменський" і „дісайнерський" елементи, бо всі свої праці мусів сам обчислити, нашкіцувати і виконати технічний робочий рисунок („воркінґ дровінґ"), то під час практичної праці в модерній індустрії креслярською сторінкою предмету інженер менше займається або й зовсім не займається, але цю роботу поручає одному або кільком креслярам, які стають його постійними помічниками. Можна з певністю твердити, що в кожному технічному конструкційному підприємстві працює пересічно 10-20 відсотків інженерів, а решта працівників — це креслярі, які діляться на старших і молодших, залежно від досвіду.

Вертаючися до програми, бачимо, що начеркова геометрія читалась на другому семестрі і через те вона не була головним предметом, від якого залежало студіювання технічного креслення. Одначе вона була допомічним фактором при студіях машинових елементів, аналітичної геометрії або вищої математики. Цікаве явище, що асистентами від технічного креслення були переважно студенти 3-го або 4-го семестру, які ще навіть не мали півдипльомових іспитів, що їх можна було складати тільки після 4 семестру.

Порівнюючи европейську програму технічного креслення з американською, бачимо, що в суті вони нічим не різняться. Одначе американська програма більш прозора і систематично уложена. Майже кожний поважний американський підручник технічного креслення є вже програмою цього предмету. І коли хтось має витривалість і бажання, то він сам без учителя може опанувати технічне креслення, перестудіювавши добрий американський підручник. — Диференціяція процесів конструкційної технічної праці стала за причину опрацювання підручників, які аналізують технічне креслення, як окремий технічний предмет, даючи в цей спосіб можливість вишколення нових фахівців, як: технічних креслярів або рисівників (драфтсменів, копіїстів, (трейсерів), специфікаторів (спеціфайєр), технічних писарів (летерінґ райтер), перспективічних креслярів, спеціялістів від читання технічних рисунків і ін.

Я не хочу сказати, що інженери не працюють в цих фахах. Більшість чужинецьких інженерів, не знаючи американських обставин і не маючи відповідної практики, розпочала здобувати інженерські позиції через креслярську працю. Це всім нам, інженерам, відомо, але не всі ми хочемо признатися до нашого положення і тому часто, будучи креслярами, докладніше говорячи — виконуючи креслярську роботу, потішаємо себе тим, що виконуємо інженерську працю. В такій ситуації знаходяться також поляки, москалі, жиди й інші. Від двох місяців автор працює в іншій компанії як дісайнер, але ще не інженер, бо ту саму працю виконує його сусід, 20-літній Тоні, якого фірма прийняла після гайскулу, вишколила в потрібному їй напрямку і з огляду на брак в нього високої технічної освіти та його молоді літа, він менше платний від інженера. З таких „Тонів" і „Джанів" складається на 80 відсотків кожна фірма. Нема чого дивуватися що поважну роботу виконують люди, які не мають знання европейського інженера: розвиток індустрії, потреба фахівців і диференціяція процесів праці узглядюють скорше фахівців вишколених в одному вузькому напрямку, ніж людей, які мають знання з усіх ділянок техніки, але не вміють практично працювати.

Щоб вийти з цього зачарованого кола, я радив би всім українським інтеліґентам скористати з курсів технічного креслення, яких не бракує в кожному місті, і перевишколити себе на креслярів. Я цілковито переконаний, що праця в креслярстві принесе нашому інтеліґентові, те, що він шукає. А за брак праці нема чого боятися, бо в Америці ще є замало технічних креслярів, щоб у цій галузі праці могло постати безробіття.

Дещо про практичну працю кресляра в підприємстві — іншим разом.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Загальні Збори Відділу ОПВВУ.

Дня 12 грудня 1953 відбулися Загальні Збори Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України (ОПВВУ), Відділ в Ню Йорку. Уступаючи, управа звітувала про участь в загально-громадських імпрезах Ню Йорку та про працю в Об'єднанім Комітеті. Діяльність Відділу назовні зосередилася головно на доповіддях, що так шириною своєї тематики, головно про сучасну Україну, як і самими доповідачами з різних політичних середовищ були дотепер єдиними того роду в нашому політичному житті. Ті доповіді виробили Відділові ім'я та признання серед української громадськости м. Ню Йорку. Члени товариства брали участь у зустрічі з членами Українсько-Канадійського Т-ва Прихильників Визвольної Боротьби України, де обговорено тісну дійову співпрацю обох товариств на найближчий час. Видано англійською мовою книжку про концтабори в СССР з призначенням її головно для американського читача. Дискусія над звітами була дуже жива та потвердила, що хоч членами Об'єднання є люди з різних земель України та різних політичних і ідеологічних переконань — то всіх їх лучить разом в одну велику громаду Визвольна Боротьба на Рідних Землях, що її позиції на еміґрації заступає та боронить ОПВВУ.

Головою Управи Відділу вибрано знову п. Вакуменка, на членів пп. Салія, Галібея, Чайківського, Клима, Гриньоха, Стахова і Різника. До Контрольної Комісії пп. Барку, Голубничого і Кулинича.

В другій частині Зборів присутні з великим зацікавленням слідкували за доповіддю генерального секретаря закордонних справ УГВР п. М. Лебедя, що подав свої думки до сучасного стану української проблеми на Заході та на загальне прохання говорив про ситуацію на українських землях нині.

Українська проблема вийшла, проти волі росіян, поза рамці СССР і нині не можна розглядати на Заході н.пр. питання Росії, не порушивши справи України; це заставляє світ ясніше виявити своє становище до нас. Наше завдання шукати та здобувати союзників та невтралізувати ворогів. Українська еміґрація, хоч концепційно розпорошена і стало чимраз більше віддалюється від сучасної України, то однак потрапила ще до тепер вдержати принцип державности (справа КАПАВ-у, Радіо Визволення іт.п.). Вона мусить стало пам'ятати, що своє обличчя завдячує Визвольній Боротьбі на Землях та що еміґрація без найтіснішого пов'язання з Україною перестане бути політичною еміґрацією. Доповідач подав далі фактичний стан на Україні, де, як стверджують останньо одержані документи, існує далі в 1954 році організована боротьба, факт, що ним жадна інша еміґрація не може гордитися, але що його українська еміґрація не все хоче завважити. Боротьба в краю зосереджена нині головно на політичну пропаґанду, поширення в терені та видержку. Її на Рідних Землях може активізувати тільки і лише її політичний керівний провід в Україні, а не еміґрація. Всі свої тези доповідач підтверджував рядом фактів.

Дискусія затягнулася до пізньої ночі. Зборами енерґійно та справно керував п. інж. Салій.

бч.

Істон, Па.

У неділю, 1. листопада м.р., у Вест Істоні, Па., в залі Української Католицької Церкви, відбулись основуючі збори Відділу Українського Конґресового Комітету. Присутніх було 38 осіб, що репрезентували три організації, а саме Український Народний Союз, „Провидіння" та Робітничий Союз.

Збори попередила святочна промова делеґата із Централі Українського Конґресового Комітету, п. С. Сприньського, для відзначення 700-тих Роковин заснування Львова та 35-ліття Листопадового Зриву. Після промови приявні прийняли порядок нарад та вибрали президію Зборів, а саме — п. М. Колодруба на предсідника та А. Вовка — на секретаря.

В дальшому делеґат Централі виголосив інформаційний реферат про Українських Конґресовис Комітет Америки.

Після цього делеґат відчитав статут організації, пояснюючи деякі місця.

У дальшому приступлено до вибору Екзекутиви Відділу, Контрольної Комісії та Громадського Суду. У висліді, більшістю голосів, вибрано таку управу: голова — Михайло Колодруб, заступник голови — Дмитро Когут (старший), секретар — Анатоль Вовк, касієр — Дмитро Когут (молодший), референти: Теодор Самійло, Михайло Допілка і Роман Цегельський. Контрольна Комісія: Іван Васильців, Василь Франт, Василь Когут. Громадський Суд: Іван Дишевський, Григорій Яворський і Павло Кузьменко.

Після зборів сім осіб із присутніх зложили датки до Національного Фонду на суму $45 на руки нової управи Відділу.

А. В.

СУМІВЦІ — СУМІВЦЯМ

За останній час творчо-виховна і політична діяльність СУМ-у в ЗДА ще краще змактивізувалась в многогранному українському житті Америки. Головна Управа СУМ-у в Ню Йорку розробила пляни виховної і політичної діяльности всіх осередків на 1954 р. Особливо звернено увагу на розбудову осередків юнацтва СУМ-у, яких налічується сьогодні 14 в Америці.

Головна Управа повністю розчислилась за літературу та інше з Центральним Комітетом СУМ-у, що виносить понад 2 тисячі долярів за останні два м-ці.

Крім того ГУправа вислала через голову ЦК СУМ-у О. Калиника дня 2-го січня ц.р. 30 пакунків з одягом в Европу. Окремо осередок СУМ-у ім. УПА в Филаделфії вислав також через голову ЦК СУМ-у О. Калиника одинадцять пакунків з одягом вагою 387 фунтів.

Осередок СУМ-у ім. Крут в Шікаґо 6-го січня переслав три великі пакунки через ГУправу для сумівців Німеччини вагою 297 фунтів.

Одноразово Осередок СУМ-у ім. Лесі Українки в Вофало, заходами юнацтва зібрав 120 долярів і переслав для юнацтва СУМ-у через ЦК СУМ-у в Німеччині. Інші осередки СУМ-у в ЗДА підготовляються вислати допомогу для закріплення патріотичної роботи СУМ-у Европи.

Крім того, що СУМ в ЗДА допомагає СУМ-і Европи, ця молодеча організація багато допомагає і в роботі УККА і ЗУДАК-у різними збірками і пожертвами.

М. З-ко.

Юрій Дивнич

Ще про „Загублений скарб"

Сатира і суспільство.

Якщо можна висловити в кількох словах враження від найновішої постави групи колишніх членів Студії Йосипа Гірняка, то хіба так: нестримна злива сміху, після якої стає трохи моторошно. Цей сміх „мокрого місця" не залишає від европейської еміґрації 1945-1950 років. Її великанські громадсько-політичні і культурні амбіції втілені в особі центральної фіґури п'єси — редактора таборової газети збожеволілого маґістра Капіса. Всі інші персонажі п'єси є тільки коментарем до різних аспектів Капіса. Все найдорожче, що ніби вивезли ці втікачі з дому, стало в їх власних руках посміховищем, в тому й „національний скарб", що його вивіз у наплечнику з України проф. Музейний.

Один із секретів смішного взагалі — у раптовій, як постріл, невідповідності „сліду" і „наслідку", мотивізації і вчинку, очікуваного і докованого, робленого і дійсного. В „Загубленому скарбі" таких несподіванок повно. Перевибори звичайнісінької таборової управи відбуваються за участю десятка політичних партій, мов до парляменту держави; розкидані летючки із закликом іти тільки за Дажбогом і його речниками, сприймається як хитра провокація національного ворога, — виявляється, що то діло збожеволілого редактора маґістра Капіса. Голова табору робить передвиборчу промову до людей, що тримають порожні консервові бляшанки для супу, не про поліпшення праці кухні, а про те, що „настала велика історична мить: це ж уперше за триста років ми, панове, маємо свою власну державну владу!" Знов вибух сміху в залі. Українська держава — в ДПтаборі... Національна армія і поліція ...в ДПтаборі... Три Академії Наук... в ДПтаборі... Визвольні збройні і політичні українські рухи... в ДПтаборі... Велика українська література... в ДПтаборі... Національний парлямент, конституанта і екзекутива нації, як єдиний автентичний репрезентант 40-мільйонового народу... в ДПтаборі... Провідник відродження державного духу князівської України..., божевільний редактор таборової газети маґістер Капіс... Який несамовитий жарт!

Смійся, еміґранте, бо це було, було з тобою, зо мною, з нами. Не зважай на святенницькі голоси, що це саморозклад. Сміх над собою — це ознака сили, ознака почуття міри, це витягання колючої скалки з тіла, тоді як сміх ворога — заганяє ту скалку вглиб, а може й у серце. Не можна уявити собі росту Англії, без знаменитої англійської школи сатириків Свіфта, Текерея, Джерома-Джерома та інших. І може ніхто так не рятував Росію від остаточного розпаду в 1917-20 роках, як Салтиков-Щедрін, який здавалось до тла знищив ту Росію у своїх сатирах. Нині загубивши шлях до старого Щедріна, Москва гукає: дайте нам нового Щедріна, щоб висміяв... Америки! (Журнал „Театр" за лютий 1953 р.)

Але ось настає в таборах пора переїзду до Америки і зразу всі стали тверезі Аж надто тверезі. До підозрілого тверезі. Навіть маґістер Капіс, Дажбогів жрець, повертається до норми, завдяки чому благополучно дістає назад свій афідавіт, що вже був переданий не раз перейменованому колишньому підсовєт. професору Музейному. Еміґранти лишають Европу. В залишенцях опиняється лише... „національний скарб" та професор Музейний. Їм обіцяють „опіку" з-заокеану.

Комедія скінчилась? Де там! Залю потрясає нова гомерична несподіванка: маґістер Капіс і його лікар професор Псіхіятренко ще раз вриваються на сцену в... яскравих строях ковбоїв, потрясаючи повітря пострілами з пістолетів, танцями й бойовими гуками. На вільній землі Вашинґтона можна виявити себе дійсно до кінця... Фінал став новим початком. Завіса повисає на хвилях глядачівського реготу.

Алексевич і його п'єси.

Чомусь після цього видовища приходять на думку недавні слова найбільш популярного із сучасних істориків Арнольда Тойнбі, які цитуємо тут з пам'яти: може, як і в ті переломві євангельські часи, з цього масового ісходу, серед цих знедолених вигнанців зродиться нова велика —рятівна ідея світу. Чи підкошує цю надію І. Алексевич своїм „Загубленим скарбом"? Коли Тойнбі мав хоч трішки рації, то сміємо твердити, що Алексевич його знаменито доповнив. Справді, коли ці нещасні „переміщені особи" можуть так нещадно самих себе висміювати, то значить ще десь серед купи тліні жевріє і живе та незнищима іскра, яка ось і тут прорвалась, не побоялась показати до зубів організованій еміґрації чисто зроблене дзеркало. Коли кому те дзеркало не подобається — тим гірше для нього і тим краще для дзеркала.

Іляріона Алексевича, як комедійного автора, ми пізнали ще з 1946 року, в ДП-таборах Австрії і Німеччини, де Студія Гірняка ставила його п'єси „Замотеличене теля", „Блакитна авантура", „Мамай І" і „Мамай ІІ". Можна сказати, що студія родила Алексевича, а він своїми п'єсами їй за це добре віддячився. Всі згадані п'єси мали характер ревій, побудованих за принципом разка намиста з епізодів, нанизаних на нитку злободенности. Вправна режисура Гірняка й Добровольської творила з тих разків повноцінні вистави. В інтимній драматичній школі театру виховувались звичайно найкращі драматурги — від Шекспіра до М. Куліша. Треба було сподіватись, що „Загублений скарб" Алексевича становитиме якісно нове мистецьке досягнення молодого автора. І дійсно, „Загублений скарб" — вже не ревія (хоч і ревія може бути справжнім мистецтвом), а повна комедійна п'єса, що має свою єдину драматурґічну структуру, яка в багато дечому відповідає суворим вимогам театру. Докладний аналіз цієї п'єси показав би, що в особі Алексевича ми маємо нового комедійного автора, який має громадську відвагу і достатньо скромности, щоб пильно вчитися на ліпших світових і українських зразках.

Коли Алексевичу чого бракує в „Загубленому скарбі", то це насамперед самого себе. Він занадто піддається матеріялові п'єси, який конче треба побороти, щоб не зірватись у болото натуралізму. В комедіях Гоголя, Куліша, Мольєра почувається над усім і в усьому всемогучий незримий автор, серце якого прикіпає тужливим болем від того, що він малює. Почувається саме той „скарб", що його губить зображена в п'єсі людина. Почувається в авторі жорстокий хірург, але також і велике гуманістичне серце. Це „серце" було трохи помітне в „Мамаї", і шкода, що воно наче глухне в „Загубленому скарбі". Без нього комедія, як ніч без зірок.

Молодий режисер.

Мирон Чолган, відомий із европейських постав Студії Добровольської-Гірняка, як високонадійний і оригінальний молодий акторський талант, в цілому вдало дебютував у ролі режисера „Загубленого скарбу". Вистава має темп, ансамбль тримається досить міцно, хоч деякі ролі виконувались абсолютними початківцями. Режисер звів у цілість і основну драматурґічну дію, і добрі танки, фахово поставлені Ромою Приймою, і „ревійну" музику Богдана Гірняка та Лева Гуменного. Проте режисерська молодість виявилась у тому, що він не зґладив режисерськими засобами слабостей п'єси і не до кінця використав її сильні моменти. Також не подбав про правильне звучання мови й вимови у деяких акторів та не скрізь упорався з молодістю акторів. Перші сцени не здавались режисерськи досить зрілими й оригінальними. Ці хиби лише відтіняють основне яскраве враження від роботи Мирона Чолгана: це людина, покликання і талант якої — в театрі. Необтяжений змертвілими навичками нашого провінційного театру, Мирон Чолган може належати до творчих новаторів мистецтва, коли захоче у наших претяжких умовах цілком віддатись своєму талантові і театрові.

Гірняк та інші виконавці.

Поява Йосипа Гірняка всередині п'єси внесла нове світло і темп у це цікаве дійство. Відома властивість великих акторів — і у видатних театрах у найблискучіші акторські ансамблі вносити своєю появою на сцену нове яскраве світло, в якому всі інші персонажі і цілий антураж набуває нових барв і тонів. Це бачили ми і в „Березолі", де таку маґічну функцію проявляли, крім Гірняка, ще чотири актори — Крушельницький, Чистякова, Бучма, Ужвій; і у французькому театрі — Барро та його дружина; і в англійському — Ліліян Вей та Олівер Ловренс.

На цій властивості виграють у театрі всі. Тим більше виграли молоді актори в „Загубленому скарбі": **Мирон Чолган** з його цікавою акторською особливістю сухими скупими засобами давати повний образ; **Микола Герус** з його міцним триванням у ролі божевільного (якому бракує хіба внутрішнього світіння, властивого таким образам, світіння, яке становило щедевр у образі Малахія-Крушельницького); **Люба Сай** з її почуттям сценічної свободи; **Микола Понеділок**, який грав добре, але більше самого себе; **Валя Калин, Микола Василек, Анатоль Ридванський, Зенон Осінчук...**

Міраж стаціонарного театру в Ню Йорку.

Після аґонійного зречення Гірняка від ущент розбитої Студії і від власної дальшої театральної місії ніхто не примирився з власною поразкою. Одна група колишніх студійців вдало поставила „Вояриню", друга група побила рекорд „Загубленим скарбом", самі Добровольська і Гірняк побили власні рекорди поставою „Мини Мазайла". З протесту проти байдужого суспільства демонстративно вмостившись у театральну власну труну, не змогли влежати в ній і пів року. Занадто живі! Після передчасної смерти невтомного барда українського театру на чужині, бл. п. Блавацького його актори поставили з участю Гірняка „Безталанну".

Нині ще і ще раз доказано, що в Ню Йорку і в Филаделфії є першорядні старші й молодші театральні сили, які не можуть умерти, які покликані створити молодий мистецький свіжий театр. Напевне потраплять до персонажів „Загубленого скарбу" і ці сили і наше суспільство, коли такий професійний театр в Ню Йорку не утвердиться.

ПРОХАЄМО ПРОБАЧЕННЯ...

У „Свободі" з 11-го грудня м. р. (ч. 255) в статті: „За об'єднаний фронт" пропущено через недогляд прізвище автора статті, п. Олександра Татомира.

З Листів до Редакції

В СПРАВІ КОНФЕРЕНЦІЇ У ВАШИНҐТОНІ

Вельмишановний Пане Редакторе!

В листі до Редакції „Свободи" з дня 6 січня 1954 д-р В. Михайлів, секретар Центральної Управи ОДВУ, підніс під моєю адресою закид, що немов я мав у моїй статті про конференцію „Воля та Мир через Визволення" у Вашинґтоні в днях 5 та 6-го грудня м. р. промовчати свідомо участь представника ОДВУ., інж. І. Харамбури, в цій конференції і тим чином „кривдити ОДВУ та шкодити загальній українській справі".

Закид справді поважний, бо немає у мене звичаю в пресі однобічно представляти громадські справи, я ж непартійна людина; а вже таки напевно немає в мене звички ані склонности кривдити якунебудь громадську установу або шкодити українській справі. вступивши в сьому десятку мого, здається, дотепер бездоганного громадського життя.

Про участь представника ОДВУ в цій конференції, в якій я брав доволі живу участь, я довідався доперва з листа д-ра Михайлова до Редакції „Свободи". Я став розпитувати декого із учасників конференції і довідався, що справді інж. Харамбура був на цій конференції, що згромадила біля 400 учасників. Чи представник ОДВУ брав „активну участь в працях конференційних комісій", як пише д-р Михайлів, про це не дійшла до мого відома ніяка вістка в часі конференції, бо на конференції була тільки одна резолюційна комісія, два дискусійні форуми (панельґ) і пленуми. Мені невідомо, щоб інж. Харамбура був членом резолюційної комісії, або щоб активно забирав голос в дискусіях .

На запрошення провідника українських представників професора Добрянського відбулися два засідання українських учасників для устаплення тактики українців на цій конференції та приділу обов'язків; не маю інформації про це, щоб інж. Харамбура був присутнім на тих нарадах.

Раз інж. Харамбура брав участь в цій конференції, так я не сумніваюся в його корисну працю на цій конференції, бо хто має досвід в таких справах, той знає, що й поза офіціяльними виступами можна багато доброго зробити для української справи неофіціяльними контактами з поодинокими делеґатами. А вже українській справі інж. Хармбура напевно не пошкодив, як це під адресою представника УККомітету кинув закид д-р В. Михайлів.

З пошаною

Микола Чубатий.

Спорт

ПЕРШІ ЗМАГАННЯ ПІНҐ-ПОНҐОВОЇ ДРУЖИНИ УСК НЮ ЙОРК

УСК Ню Йорк — БЛЯУ ВАЙС Ню Йорк 14:2
(29:6 сетів, 653:472 м'ячів).

Другого дня нашого Різдва — 8 січня 1954 — зробила свій дебют пінґ-понґова дружина Українського Спортового Клюбу в Ню Йорку проти німецької дружини Бляу Вайс, розгромлюючи її відношенням точок 14:2.

Дружина УСК-у має у своїх рядах поважне число відомих вже в Німеччині або тепер на терені Ню Йорку пінґ-понґістів, з Богданом Василишином і Юрієм Хухрою — асами бувшого Українського Товариства Столової Ситківки в Ню Йорку — на чолі. До основної шістки ще входять Роман Павлюк і Юрій Голюка (також футболісти) та Лев Вербицький і Тарас Гончак (також відбиванкарі).

Бляу Вайс, дружина середньої пінґ-понґової якости, виступив без одного із своїх кращих змагунів. УСК без Ю. Хухри. Змагання мали мало емоційних моментів, бо усківці технічно грали сферу вище. Найкращим змагуном німців був Вухте, що має гарний офензивний стиль. Деяким усківцям потрібно рутини. На сьогодні стилем гри — сильніша сторінка змагуна — усківці діляться: офензивою — Ю. Хухра, Р. Павлюк, Т. Гончак; дефензивно — Б. Василишин, Л. Вербицький, Ю. Голюка.

Поодинокі висліди цих товариських змагань: Б. Василишин — виграних 3, програних 0, сетів 6:0. Михайло Суський — в. 1, п. 0, с. 2:1. Т. Гончак — в. 1. п. 0, с. 2:0. Й. Павлюк — в. 3, п. 1, с. 6:2. Л. Вербицький — в. 3, п. 1. с. 7:2. БЛЯУ ВАЙС: Вухте — в. 2, п. 2, с. 5:5. Еркер — в. 0, п. 4, с. 0:8. Лямпетер — в. 0, п. 4, с. 0:8. Штербенц — в. 0, п. 4. с 1:8. Головний суддя Р. Лисняк. Менажер Б. Вайс Г. Еркер. Менажер УСК-у Б. Василишин в заступстві Я. Палія.

УСК Ню Йорк розпочав старання про прийняття його до Пінґ-Понґової Ліґи при Німецько - Американському Футбольному Союзі, в якому вже змагаються дві українські дружини: ОДУМ Ню Йорк і У. Соколи.

Роман Лисняк.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

САВТПОРТ, КОНН. — Т-во Т. Шевченка відд. 84 повідомляє членів місцевих і позамісцевих, що перші місячні збори відбудуться в неділю, 17. січня, о год. 3-ій попол., в залі У. Н. Дому, 279 Кінгс Гайвей Вест. Управа просить всіх прибути на час .Управа на рік 1954 вибрана та сама, що була в 1953 році: О. Куяи, предс.; М. Сендзік, кас.; П. Дудкс, секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. — Т-во ім. Б. Хмельницького 245 відд. повідомляє, що заповіджені на день 2. січня 1954 р. річні збори з браку більшої кількости членів не відбулися, а перенесені на неділю, 17. січня 1954 на год. 7:00 вечір в приміщенні Укр. Прав. Громади при 824 Adeline St. Проситься всіх членів відділу тим разом прибути на означений час, бо якщо, на означений час, не з'явиться та кількість членів яка є передбачена статутом річні збори відбудуться о годину пізніше, при тій скількости членів яка явиться. — М. Скоропад, предс.; З. Федорович, секр. Й. Сабат, кас.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Увага члени 105-го відділу! 20-го грудня 1953 р., річні загальні збори не відбулися з технічних причин. Управа відділу рішила відбути згадані збори в неділю, 17. січня, на які кожний член мусить явитись обов'язково. Збори відбудуться в Укр. Домі при Rowan & Clorissa Sts., початок о год. 2. попол. Буде вибір нових керівних органів відділу на рік 1954. — Управа.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Відділ 397 повідомляє членів, що річні збори відбудуться в неділю, 17. січня, о год. 2. попол. Побір складок буде в суботу від 7:30 до 8. вечором і в неділю, 17. січня від 12 до 2. год. попол. — Т .Костик, предс.; О. Штогрин, секр.

РАРІТАН, Н. ДЖ. — Повідомляється членів Бр. св. Арх. Михаїла, відд. 332, що місячні збори відбудуться в суботу, 16. січня, о год. 7. ввечорі, в У. Н. Домі, 10 Колфакс вул. Проситься всіх членів прийти на збори. — М. Сірман.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Річні збори Бр. св. Юрія відд. 239 відбудуться в суботу, 16. січня ц.р., о год. 8. веч. Біжучі справи буде полагоджувати секретар вже від год. 5. попол. Просимо всіх членів вирівняти свої членські вкладки, бо всі довгуючі члени будуть суспендовані з днем 30 січня ц.р. Ваша приявність на зборах обов'язкова. — Уряд.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. І. Франка, відд. 97, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 17 січня, в приміщенні шкільної залі Укр. Правосл. Церкви при 45-47 Hope Ave. Присутність всіх членів обов'язкова. Буде вибір делеґатів на Конвенцію УНСоюзу. — П. Величко, рек. секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Річні збори Т-ва. Жидачів відд. 393 відбудуться в неділю, 17. січня, о год. 3. попол., в У. Н. Домі 147-149 2nd Ave. між 8-9 вул. Буде звіт урядників і контр комісії, та вибір уряду на 1954 рік. Присутність членів обов'язкова. — І. Дубик, предс.; Є. Валанда, кас.; М Литвин, фін. секр.; З. Серафин, рек. секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Бр. св. І. Хрестителя, відд. 270, повідомляє членів, що міс. збори відбудуться в неділю. 17. січня, о год. 3. попол., в У. Н. Домі, 181-183 Fleet St. На цих зборах буде вибір делеґатів на 23. конвенцію УНС, тому просимо всіх членів конечно прийти. — В. Бутковський, секр.

Вступайте в члени У. Н. СОЮЗУ!

Посмертні Згадки

ПЕТРО САС, член відд. 247 УНС у Вілмінґтон. Дел., помер 30. грудня 1953, в 62-ім році життя. До УНС вступив 1913 р. Родився в селі Молодовичі, пов. Перемишль, Зах. Україна. Полишив в смутку дружину Марію, 3 доньки: Анну, Стефанію і Катерину і 6 внуків. Покійний був секретарем 247 відд. від 1927—1950 р. Брав активну участь у всіх громадських справах. Похорон відбувся в суботу, 2. січня 1954 о 8. год. рано, з погребового заведення до укр. прав. церкви св. Ап. Петра і Павла, а похоронено на Riverview Cemetery у Вілмінґтон, Дел. — В. Й. П.!

М. Маср, секр.

НИКОЛА КМЕТЬ, довголітній член Т-ва ім. Т. Шевченка, відд. 52 УНСоюзу в Голійок, Масс., помер 29. грудня 1953 р. в 65 році життя, в Гінсдейл, Н. Г. Покійний походив зі села Глібів, пов. Скалат, Зах. Україна. Полишив у смутку дружину Марту, дочку Катерину, сина Михайла, зятя і невістку, двоє внуків, брата Франка і дальшу рідню. Похорон відбувся 2. січня з погребового заведення до укр. катол. церкви. Похоронено на укр. катол. цвинтарі в Савт Дірфілд, Масс. — В. Й. П.!

Д. Хрупалик, секр.

НІОДНА КУЛЬТУРНА ЛЮДИНА НЕ МОЖЕ ОБІЙТИСЬ БЕЗ РІДНОГО ЩОДЕННИКА

Вступайте в члени УНСоюзу!

ТАРЗАН, ч. 3212. На варті.



— Мій край лежить за тими горами! — сказав Волтор. — Ми перейдемо річку недалеко передгір'я, і в цьому переході лежить наша небезпека. Річка — це житло дикого племени людей, подібних до жаб.

Вони скочили на землю і пішли рівниною до далеких гір. Раптом Волтер затримався, вхопив Тарзана за руку і потягнув його за кущі вниз. — Дивись! — прошепотів